
ODEON

een uitgave van

DE NATIONALE OPERA

Nº 111 / 2018

DIE ZAUBERFLÖTE

WOLFGANG AMADEUS MOZART

P 8

JENŮFA

LEOŠ JANÁČEK

P 18

IL BARBIERE DI SIVIGLIA

GIOACCHINO ROSSINI

P 28

HET NATIONALE BALLET

THE NEW CLASSICS

P 38

NATIONALE OPERA & BALLET

A U S L I C H T

Karlheinz Stockhausen

Regie: Pierre Audi

Start kaartverkoop:
1 september 2018

www.auslicht.com

Aus LICHT: een gesamtkunstwerk over goed en kwaad, mens, God en Satan. Een ongeëvenaard klankuniversum van wereldformaat uit de opera LICHT, Die sieben Tage der Woche van Karlheinz Stockhausen. Drie concerten, samen meer dan vijftien uur muziek. Een unieke totaalervaring.

Gashouder Amsterdam
Juni 2019

OUDE TIJDEN, NIEUWE TIJDEN

Een tijdperk wordt afgesloten, een nieuw begint. Pierre Audi begon zijn glansrijke loopbaan op 1 september 1988. Het Muziektheater was net twee jaar open, en het begin was niet bepaald eenvoudig. Om op dat moment een jonge (31), hier vrijwel onbekende, regisseur aan te stellen als directeur opera, was op zijn minst een dappere stap te noemen. Het werd een éclatant succes en het zou leiden tot een van de langste directeurschappen in de operawereld ooit. In dertig jaar maakte Pierre Audi – met zijn staf – van De Nationale Opera een gezelschap van wereldformaat, in 2016 daadwerkelijk bekroond met de titel 'beste operagezelschap van het jaar'. In deze Odeon blikken we terug op die roemrijke periode met een 'special' in het midden: een overzicht van zijn regies, een blik op zijn uitspraken in de pers van toen en nu, en een aantal verhalen van mensen die met hem hebben samengewerkt. We nemen afscheid van hem, zonder hem helemaal kwijt te raken. Inmiddels is de organisatie als het ware doordeesemd van zijn DNA; hij heeft het komend seizoen en dat daarna nog geprogrammeerd, én als regisseur is hij in 2019 al weer bij ons te zien met *Fin de Partie* en *aus LICHT*.

Van harte welkom Sophie de Lint

Op 1 september begint Sophie de Lint als directeur van De Nationale Opera. Zij is relatief onbekend in het Nederlands cultuurlandschap en we stellen haar daarom in deze Odeon graag uitgebreid aan u voor. Als achtjarig meisje werd ze al gegrepen door het operavirus tijdens een uitvoering van Verdi's *Un ballo in maschera* en eigenlijk is haar hele carrière tot nu toe, als je haar verhaal leest, gericht op het zich eigen maken van alle facetten van het operavak: van regieassistent tot 'scout' van jong talent met een internationale reputatie als kenner van de operastem, en van de bedrijfsmatige kanten van het vak tot allround 'Operndirektorin' in Zürich. *Een operadier in hart en nieren*. We vertrouwen op een vruchtbare samenwerking en wensen Sophie alle succes van de wereld.

Die Zauberflöte

Het seizoen wordt geopend met een herneming van de onvolprezen *Zauberflöte* in regie van Simon McBurney. We hebben een primeur in de vorm van een Operafliert XL: een (inmiddels al uitverkochte) feestelijke aftrap van het operaseizoen, uitsluitend voor jongeren tussen de 16 en 35 jaar! Operaflierts organiseren we al veel langer: jonge mensen kunnen tijdens een 'fliert' laagdrempelig een opera bezoeken. Waarom we dat nu op een extra grote schaal doen? We willen graag nog meer jonge mensen kennis laten maken met opera en wat

leent zich beter voor een enthousiasmerende opera-ervaring dan deze geweldige opera van Mozart, in de fabuleuze regie van McBurney? Hartverwarmend en geestverruimend! In het kader van jong publiek enthousiasmeren voor opera, hanteren wij voor (klein)kinderen (tot en met 16 jaar) bovendien een bijzonder aantrekkelijk tarief voor alle voorstellingen van *Die Zauberflöte* en van *Il barbiere di Siviglia*.

Nieuwe producties

De andere twee operaproducties in de eerste maanden van het nieuwe seizoen zijn voor DNO nieuwe producties: Janáček's *Jenůfa*, in regie van Katie Mitchell en *Il barbiere di Siviglia*, in een nieuwe encensering van Lotte de Beer. Het Nationale Ballet opent het seizoen met een feestelijk *Gala* en met het programma *The New Classics*. Hierin ligt de focus op twee grootheden van de Amerikaanse twintigste-eeuwse kunst: Leonard Bernstein en Jerome Robbins.

Opera Studio

Vanaf 1 september 2018 gaat De Nationale Opera Studio van start, een tweejarig intensief programma waarin zes getalenteerde zangers en een repetitor zich verder kunnen ontwikkelen tot allround artiesten. Ze worden ondergedompeld in het professionele leven van het bedrijf en begeleid bij elke stap in hun loopbaanontwikkeling door middel van een individueel programma op maat. De leiding over de Opera Studio is in handen van de Britse sopraan Rosemary Joshua. Zowel in *Jenůfa* als in *Il barbiere di Siviglia* treden al zangers van de Opera Studio op in een aantal kleine rollen.

We hopen u binnenkort te zien bij een van de bijzondere producties of andere activiteiten en wensen u een mooi theaterseizoen toe.

Sandra Eikelenboom
Hoofdredacteur

INTERVIEW MET SOPHIE DE LINT

EEN OPERADIER IN HART EN NIEREN

Margriet Prinssen

Sophie de Lint

‘Ik ben een Nederlandse die nog geen Nederlands spreekt’, lacht ze. ‘Dat is misschien wel grappig om het interview mee te beginnen. Best wel gek, toch?’ Ze heeft een parelende lach en duidelijk gevoel voor humor. En ze weet wat ze wil. Sophie de Lint is vanaf 1 september de nieuwe directeur van De Nationale Opera. Alhoewel ze relatief onbekend is in het Nederlandse cultuurlandschap, is ze in de internationale operawereld zeer thuis en ze stelt zich graag in *Odeon* voor aan de Nederlandse operaliefhebbers.

Ze heeft me uitgenodigd in haar nieuwe huis, op loopafstand van het theater, waar ze net een paar weken geleden is ingetrokken. Hoe de afwasmachine werkt, weet ze nog niet precies maar ach, heel veel thuis is ze voorlopig ook niet. Haar baan als ‘Operndirectorin’ in Zürich loopt nog door tot half juli, al is ze ondertussen zoveel mogelijk in Amsterdam om voorstellingen bij te wonen en medewerkers te ontmoeten. Eerst maar eens even nader kennismaken dus.

Collectieve opwinding

Sophie de Lint (1974) werd weliswaar geboren in Rotterdam, maar haar ouders verhuisden al toen ze nog heel jong was naar Genève, waar ze Franstalig opgroeide. Ze spreekt vloeiend Engels, Frans en Duits, en jazeker, ze gaat deze zomer Nederlandse les nemen; ze hoopt de taal snel onder de knie te krijgen.

Ze vertelt in hart en nieren een ‘operadier’ te zijn, al heel jong kreeg het virus haar in zijn greep: “Op mijn negende zag ik *Un ballo in maschera* in het Grand Théâtre de Genève, met

giganten als Luciano Pavarotti, Anna Tomowa-Sintow en Piero Cappuccilli. Het was heel bijzonder dat mijn moeder kaartjes had, want de voorstelling was al maanden uitverkocht. Het was, zoals het cliché luidt, een 'life-changing experience'. Ik voelde de collectieve opwinding in de zaal en ik wist: dit is de plek waar ik wil zijn. Ik begreep niks van het verhaal, heel veel ging aan me voorbij, maar toch was het een onbeschrijflijke ervaring. Ik werd overrompeld door de kracht van Verdi's muziek en de stemmen, door het indrukwekkende gebeuren op de scène en door de adembenemende sfeer in het auditorium."

Die prille maar doorslaggevende ervaring vormt een grote drive voor haar om in de operawereld te werken en bovendien om altijd, overal te streven naar de allerbeste kwaliteit: "Elke opvoering is belangrijk; altijd zit er iemand in de zaal voor wie dit net zo'n geweldige eerste ervaring kan zijn als het voor mij ooit was." Ze realiseert zich terdege dat niet iedereen de kans krijgt om zo jong zulke verrijkende ervaringen op te doen: "Daarom vind ik educatie en participatie ook zo belangrijk. Zelf was ik een soort ambassadeur: op de middelbare school waren er kortingsregelingen voor leerlingen en ik sleepte al mijn vrienden mee naar de opera. Thuis vroegen ze me vaak naar mijn belevenissen en waarom ik een bepaalde opera indrukwekkend vond; dat heeft me geleerd om uitdrukking te geven aan mijn ervaringen."

'Ik voelde de collectieve opwinding in de zaal en ik wist: dit is de plek waar ik wil zijn'

Twee werelden

Al van jongs af aan kreeg ze vioolles maar vanwege een schouderblessure na een auto-ongeluk op haar zestiende, hoefde ze niet meer te denken aan een carrière als instrumentalist. "Het was een ingrijpende ervaring maar het hielp me om een beslissing te nemen. Na de middelbare school besloot ik in Brussel voor handelsingenieur te gaan studeren maar al na een paar weken realiseerde ik me dat de studie niet aansloot bij wie ik wilde zijn of worden. Ik heb mijn spullen gepakt en ben in één nacht teruggereden naar Genève om na te denken over wat ik nu eigenlijk echt wilde. Op televisie zag ik vlak daarna in een cultuurprogramma een live-interview met Renée Auphan, die net benoemd was tot intendant van het Grand Théâtre in Genève. Ik wist meteen: met haar moet ik praten. Ik ben naar de tv-studio gereden en heb haar opgewacht. Bijna twee uur hebben we in haar auto zitten praten. Mijn geluk was dat zij net iemand nodig had om haar te assisteren. Zij heeft me álles geleerd. Ze deelde heel veel met me, onder andere haar passie voor de stem – ik ben een echte stemfetsijst geworden.

Die eerste jaren heb ik op vele afdelingen van het opera-

bedrijf kunnen werken, van casting tot repetitieplanning, en van productie- en voorstellingsleiding tot de verantwoordelijkheid voor de boventiteling. Tegelijkertijd begon ik ook een studie in 'business administration'. Het was een belangrijke leerschool die me inzicht gaf in de twee werelden die vaak tegenover staan: die van het bedrijfsleven, waarin winstmaximalisatie een kernwaarde is, en die van het gesubsidieerde theater, waarin hoogwaardige artistieke kwaliteit voorop staat.

Ik heb uiteindelijk zeven jaar gewerkt bij het Grand Théâtre. Maar ik wilde behalve de Franstalige ook andere operaculturen leren kennen, en ik besloot om als freelance regieassistent te gaan werken. Ik kwam onder meer terecht in Wenen, Bayreuth, Tokio en Baden-Baden in de huizen en op de festivals. Zo heb ik kunnen kennismaken met én me kunnen inleven in totaal verschillende visies op opera."

Passie en gedrevenheid

"Daarna heb ik me verder ontwikkeld als 'artist manager'. Ik werkte voor zangers, dirigenten en regisseurs en specialiseerde me in het scouten en ontwikkelen van jong operatalent. Het zoeken en begeleiden daarvan kwam alsmat meer op de voorgrond staan en mijn eigen passie voor de stem werd verbreed naar andere artistieke domeinen. Ik ontwikkelde een echte passie voor passie: ik houd ervan om jonge kunstenaars te helpen, om hun talent en vooral ook hun gedrevenheid verder te ontwikkelen. Al snel kreeg ik de reputatie dat ik een goede neus voor talent heb. Het bracht me uiteindelijk in 2009 naar de opera van Zürich waar ik 'Operndirectorin' werd en startte met de voorbereidingen voor Andreas Homoki, die in 2012 de nieuwe intendant werd. Ik werd medeverantwoordelijk voor de langetermijnplanning van de opera, en was tevens verantwoordelijk voor het engageren van dirigenten, artistieke teams en de volledige casting. Ook het management van het operadepartement, inclusief het opera-ensemble en de Opera Studio vielen onder mijn bevoegdheid. Het waren fantastische jaren."

Voortbouwen op de erfenis

Nadat bekend werd dat Pierre Audi na dertig jaar De Nationale Opera zou verlaten, werd ik benaderd om me kandidaat te stellen en dat was 'an offer impossible to refuse'. Ze kijkt er enorm naar uit om bij De Nationale Opera aan de slag te gaan, al zal het geen eenvoudige klus zijn om Pierre Audi op te volgen. "Een erfenis van dertig jaar, waarin DNO uitgroeide tot een centrale speler in de internationale operawereld, creëert hoge verwachtingen. Maar tegelijkertijd is die erfenis een enorm geschenk. DNO is een operahuis met een zeer groot potentieel, met talrijke artiesten en medewerkers die staan voor hoge kwaliteit, waarmee men kan verderbouwen aan de uitstraling van het huis. En natuurlijk is de unieke situatie en samenwerking met de verschillende orkesten van hoog niveau een heel inspirerend gegeven om te zoeken naar een gepaste invulling van het programma."

Ze voelt zich enorm welkom bij Nationale Opera & Ballet: "Ik ben echt blij dat ik zo hartelijk door medewerkers van alle afdelingen word ontvangen. Het is bijzonder om met Ching-Lien Wu samen te werken, die ik nog ken uit Genève – niet

voor niks is het Koor van DNO onlangs nog tot het beste koor ter wereld uitgeroepen – en met Marc Albrecht, met wie ik in Zürich heb samengewerkt en die hier als chef-dirigent wonderen heeft verricht. De Opera Studio gaat van start in september en is een ideale gelegenheid om nieuwe vormen en nieuw talent te ontwikkelen. En het is geweldig hoe Pierre Audi het afgelopen jaar tijd voor mij heeft vrijgemaakt om me meer inzicht te geven in de werking van het huis en me bij te praten over de belangrijke onderwerpen. Die dialoog is essentieel om te kunnen voortbouwen op zijn nalatenschap.”

Ook van het hoofd van Artistieke Zaken, Jesús Iglesias Noriega, krijgt ze veel ondersteuning en informatie om de overgang voor te bereiden. “Hij zal me vanuit zijn expertise in die functie blijven ondersteunen. Niet minder belangrijk voor mij, zijn het contact met Els van der Plas en de dialoog met Ted Brandsen. De fusie tussen opera en ballet zal in de toekomst verder moeten worden uitgewerkt, want zij bepaalt mede de eigenheid van Nationale Opera & Ballet. Niet alleen op organisatorisch, maar ook op artistiek vlak zullen we samen zoeken hoe we die vormgeven.”

Opera als verrijking

Pas in de loop van het seizoen 2020-2021 zal De Lint zelf de programmering gaan bepalen; haar eerste twee seizoenen zijn nog ingevuld door scheidend directeur Pierre Audi.

“Dat is normaal op dit niveau. Je moet titels, orkesten, dirigenten, regisseurs en zangers drie tot vier jaar van tevoren vastleggen.” Ze knikt ontkennend, als ik vraag of het voor haar niet lastig is dat het zo lang duurt voordat ze echt haar stempel kan drukken? “Ik ben blij dat de overgang vloeiend verloopt. Pierre heeft een ongelooflijk goede neus voor spannende projecten en voor kwaliteit, dus ik ben ervan overtuigd dat het opnieuw sterke seizoenen worden. De concrete realisatie daarvan, zonder zijn aanwezigheid, geeft mij de mogelijkheid om het huis door en door te leren kennen, en zal zeker ook de nodige beslissingen van mijn hand vergen. En ondertussen wordt er al intens voorbereid aan mijn eerste seizoenen.

Veel wil ik daarover nu nog niet vrijgeven, maar ik wil opera en muziektheater presenteren die ons in vervoering brengen en in de realiteit van vandaag staan. We leven in een complexe tijd, die erg snel gaat en waarin we voortdurend onderhevig zijn aan prikkels. De nieuwe media bijvoorbeeld zijn alom aanwezig en dwingen ons tot het formuleren van snelle reacties en meningen. Daar staat het genre van de opera tegenover, een kunstvorm met een ander tempo, waarin de wereld op een andere manier wordt getoond en ten gehore gebracht. Opera doet een ander beroep op onze gevoelens en onze gedachten, spreekt ons dieper aan en vormt als het ware een soort tegenwicht. Op die manier is opera in staat om ons te veranderen, om onze blik op onszelf en de wereld een nieuw perspectief te geven en onze levens te verrijken.

Matchmaker

Uiteraard speelt voor mij in de programmering het grote repertoire met zijn bekende titels een centrale rol, maar zeker niet uitsluitend. Minder vertrouwde of onbekende titels, hedendaagse en nieuwe werken, dragen allen bij om die verrijking mogelijk te maken. DNO heeft trouwens onder Pierre Audi een sterke traditie opgebouwd met hedendaagse opera's, en die lijn wil ik verder ontwikkelen. Om al die werken tot hun recht te laten komen, hecht ik veel belang aan het vinden van de juiste artistieke teams. Ik wil kunstenaars uitnodigen met uiteenlopende visies: combinaties van regisseurs en dirigenten, maar ook orkesten zoeken die een meerwaarde kunnen betekenen voor de interpretatie van bepaalde opera's, zangers zoeken die meer zijn dan uitstekende stemmen, maar ook echte toneelpersoonlijkheden zijn. In die zin ben ik als het ware een 'matchmaker': ik breng kunstenaars samen, ondersteun hen en zorg dat er een dialoog ontstaat, waardoor een productie kan groeien tot iets unieks, met een rijke betekenis voor ons allen.”

Wat zeker op haar verlanglijstje staat, is om familie-opera's te brengen op het grote toneel: “Ik wil graag dat kinderen, hun ouders en scholen kunnen kennismaken met *the real thing*. Maar ook het werken aan een nieuw en divers publiek is voor mij essentieel, omdat ik oprecht vind dat iedereen in dit land en daarbuiten kennis moet maken met de wereld van de opera. Daarom wil ik het genre van de opera niet te nauw zien en kijken naar een breder begrip van muziektheater, zonder daarin concessies te doen aan de kwaliteit. De samenwerking met het ballet kan daarin een rol spelen, maar ook aandacht voor operette of musical zijn voor mij uitgelezen kansen om een breder publiek aan te spreken.”

Genereus publiek

“Een van mijn beweegredenen om heel graag naar DNO te willen komen, is het publiek, dat hier in Amsterdam echt bijzonder is. Ik maak zelden zo'n sterke focus mee en zo'n 'open-minded' sfeer. Het publiek is op een goede manier zeer kritisch, maar laat ook duidelijk zijn enthousiasme zien en is ongelooflijk genereus naar de zangers, musici en kunstenaars. De kunstenaars voelen dit sterk aan en houden ervan om in Amsterdam te werken. Het is een atmosfeer waarin opera goed kan gedijen. Het samenkomen en de uitwisseling tussen zo'n publiek en de kunstenaars op toneel leidt tot dat indrukwekkende gebeuren dat opera kan zijn en dat ons in vervoering brengt. Ik vergelijk een goede operavoorstelling graag met de bereiding van een soufflé. Het is een heel delicaat proces, waarbij alle ingrediënten in een goede verhouding worden bijeengebracht. Maar als het allemaal goed gaat, rijst het gerecht in de oven uit tot een bijzonder, niet alledaags gerecht: een prachtige soufflé!”

Reprise

DIE ZAUBERFLÖTE

WOLFGANG AMADEUS MOZART

1756-1791

Onweerstaanbare magie

Is er een mooiere seizoenopening denkbaar dan Simon McBurneys fenomenale encensering van *Die Zauberflöte* van Wolfgang Amadeus Mozart?

McBurney weet hoe hij met eenvoudige middelen een verbluffende droomwereld kan scheppen. We zien in *Die Zauberflöte* hoe alles werkt en toch worden we meegetrokken door de onweerstaanbare magie. Een platform verandert in een vliegend tapijt, drie getekende knaapjes worden werkelijkheid en lege flessen veranderen in een klokkenspel.

Het verhaal vindt u op onze website.

Voor kinderen en jongeren tot en met 16 jaar hanteren wij een bijzonder aantrekkelijk tarief voor alle voorstellingen van *Die Zauberflöte* en van *Il barbiere di Siviglia*.

Eine deutsche Oper
in zwei Aufzügen, KV 620

Libretto

Emanuel Schikaneder

Wereldpremière

30 september 1791
Theater auf der Wieden
Wenen

Muzikale leiding

Antonello Manacorda

Regie

Simon McBurney

Instudering en

beweging

Josie Daxter

Decor

Michael Levine

Kostuums

Nicky Gillibrand

Licht

Jean Kalman

Video

Finn Ross

Geluid

Gareth Fry

Dramaturgie

Simon McBurney

Klaus Bertisch

Sarastro

Dmitry Ivaschenko

Tamino

Stanislas de Barbeyrac

Spreker

Maarten Koningsberger

Zwei Priester /

Zwei Geharnischter

Geoffroy Buffière

Trystan Llyr Griffiths

Königin der Nacht

Nina Minasyan

Pamina

Mari Eriksmoen

Drei Damen

Judith van Wanroij

Rosanne van Sandwijk

Helena Rasker

Drei Knaben

Solisten des Knabenchores
der Chorakademie Dortmund

Ein altes Weib (Papagena)

Lilian Farahani

Papageno

Thomas Oliemans

Monostatos

Wolfgang

Ablinger-Sperrhackle

Nederlands Kamerorkest

Koor van De Nationale Opera

Instudering

Ching-Lien Wu

Coproductie met

English National Opera,
Londen

Festival d'Aix-en-Provence

Operafliert XL

4 september 2018

Voorstellingen

7, 9*, 12, 14, 17, 19, 23*, 26,
29 september 2018

19.30/*14.00 uur

Nationale Opera & Ballet

Voorstellingsduur

3 uur en 15 minuten,
inclusief 1 pauze

Inleidingen

Wout van Tongeren

18.45/*13.15 uur

Odeonzaal

'DIRIGEREN IS GEVEN EN NEMEN'

Joke Dame

Antonello Manacorda

Een dirigent is niet compleet als hij niet ook opera dirigeert, vindt Antonello Manacorda. 'Opera dwingt tot ademend dirigeren.' De Italiaanse dirigent maakt zijn debuut bij DNO met de herneming van *Die Zauberflöte*.

Je houdt het als hartstochtelijk Italië-ganger amper voor mogelijk, maar er zijn Italianen die naar het noorden trekken en dan niet alleen voor een weekendje Amsterdam. Antonello Manacorda is er zo een. De Italiaanse dirigent studeerde na zijn conservatoriumdiploma viool in Nederland bij Herman Krebbers. Inmiddels heeft hij niet alleen een positie als artistiek leider van de Kammerakademie in het Duitse Potsdam, hij is ook chef-dirigent van Het Gelders Orkest. En dat terwijl koken en eten zoals hij het thuis in Turijn leerde, zijn een-na-grootste passie is. Maar daarover gaat het interview niet. We spreken over zijn voornaamste passie en drijfveer in het leven – zijn verslaving noemt hij het zelf: de muziek.

'Es atmet'

Dirigent Manacorda woont in Berlijn en opereert Duits-grondig. Wil hij iets begrijpen, dan gaat niets hem te ver. Twee jaar lang bezocht hij een ademtherapeut om te leren hoe het respiratiesysteem precies in zijn werk gaat, omdat hij als dirigent weet dat 'de klank moet ontstaan vanuit de adem'. Die ademtherapeut woonde vervolgens een masterclass van hem bij en adviseerde hem de Argentijnse tango te leren. Het duurde even voor hij een goede vriendin had overgehaald, maar hij ging op les en leerde hoe een energiestroom ontstaat door te geven en te nemen. Hij zag meteen de parallel met dirigeren.

Over dat ademen kan Manacorda flink uitweiden. "Zangers zijn de enige musici die hun instrument in hun lichaam dragen. Ze kunnen zich niet achter een instrument verschuilen. Dat maakt ze kwetsbaar. Niet hun instrument hapert, maar de zanger zelf. Als ik met een opera begin, vraag ik de zangers zich voor te stellen dat ze straks op het podium staan tegenover twee-, drie-, vierduizend mensen en dat er onder al die mensen maar één persoon is die ze kan helpen, en dat ben ik." Dat leerde hij van zijn leraar, de Finse dirigent Jorma Panula, die erop hamerde zangers te ondersteunen en niet te hinderen. Maar hoe ondersteunt hij een zanger?

'Je moet een ademende dirigent zijn, die met de zangers en musici mee-ademt. Dat is niet altijd vanzelfsprekend. Er zijn dirigenten die zich beperken tot de gebaren, zonder zich om de adem te bekommeren. Dat kan. Maar als je mee-ademt, dan verandert de klank onmiddellijk. En zeker voor de zangers en de blazers in het orkest word je een stuk begrijpelijker.' Aanvankelijk ademde hij tamelijk beroerd, merkte hij zelf. Vandaar die ademtherapeut. Waarna hij begreep dat de ademspieren

een autonoom stelsel vormen dat buiten je wil om werkt – ‘Es atmet’, zeggen de Duitsers.”

Inmiddels ademt Manacorda zo met de zangers mee dat ze soms zeggen: ik dacht dat je violist was, maar je lijkt wel een zanger. “Is toch niet zo,” benadrukt Manacorda, “hooguit misschien in een eerder leven. Mijn begrip komt voort uit liefde: ik heb een ongelooflijke bewondering en respect voor zangers.” En voor regisseurs met uitgesproken opera-opvattingen, kun je daaraan toevoegen.

‘Het gaat in de concertzaal om een driehoek: je hebt de componist, je hebt de uitvoerders en de luisteraar. En die partijen zijn even belangrijk’

Voor de lol

Manacorda werkt al jaren nauw samen met de spraakmakende operaregisseur Damiano Michieletto (*Rigoletto* en *Il viaggio a Reims* bij DNO), met wie hij recentelijk, naast de drie Da Ponte-opera's van Mozart, ook een *Zauberflöte* creëerde voor Teatro La Fenice in Venetië. Toen was hij direct betrokken bij het maakproces van de productie, nu in Amsterdam stapt hij in de bestaande productie van Simon McBurney. Hoe anders is dat?

“Heel anders, natuurlijk. Je krijgt niet meer de gelegenheid om deel te nemen aan het scheppingsproces, maar toch wilde ik dit graag doen. Ten eerste omdat werken bij DNO me aantrekt – de tijd die ik daar krijg om te repeteren – maar ook omdat ik dit een fantastische productie vind. Anders zou ik het ook niet kunnen doen. McBurneys opvattingen staan dicht bij hoe ik tegen *Die Zauberflöte* aankijk. Deze opera kun je van uiteenlopende kanten benaderen. Je kunt de accenten heel divers leggen. Ik vind dit een zeer ontroerende en poëtische interpretatie, die Mozart eerbiedigt en ook librettist Schikaneder. De spirituele diepgang van de tekst en de muziek wordt gerespecteerd, maar McBurney begrijpt ook dat het stuk gemaakt is voor een theater waar het publiek kwam om zich te amuseren. Gewoon voor de pret. Die combinatie van diepgang en vermaak is geen makkelijke, maar spreekt me enorm aan.”

Dat geldt ook voor hoe McBurney de Koningin van de Nacht neerzet. “Dat ze in een rolstoel opkomt, is natuurlijk spectaculair, maar belangrijker is dat ze in haar zwakte getoond wordt en niet alleen in haar furieuze kracht. Ze staat symbool voor het tanende regime, voor een verloren tijdperk, en met alle macht probeert ze zich aan de oude verhoudingen vast te klampen. Dat maakt haar volstrekt begrijpelijk. In onze Venetiaanse productie was ze zwaar aan de kalmeringspillen.”

Driehoeksverhouding

Minstens zo aantrekkelijk voor Manacorda is, dat hij met het Nederlands Kamerorkest aan deze productie werkt. Hij kent het orkest als een modern ensemble dat zich rekenschap geeft van de historische uitvoeringspraktijk: “Niet alles in een

Die Zauberflöte (2015)

partituur ligt precies vast. Als Mozart zestiende noten schrijft, dan zijn dat andere zestienden dan Brahms noteerde, of Mahler. Voor mij is belangrijk dat je je realiseert naar welke muziek een componist in zijn tijd luisterde, en in Mozarts geval was dat vooral de late barokmuziek. Als je het begin van *Die Zauberflöte* neemt, die beroemde akkoorden met die opmaten, dan moet je weten dat die zestiende opmaat een gebaar vertegenwoordigt en niet een exacte notenwaarde. En dat ze zeker niet zo'n dramatisch accent moeten krijgen als in de jaren vijftig gebruikelijk was. Dat soort zaken weet dit orkest.”

Over de rol van de toehoorders bij een concert of operavoorstelling heeft Manacorda ook zo zijn ideeën, die hij graag met het publiek in Amsterdam wil delen. “Het gaat in de concertzaal om een driehoek: je hebt de componist, je hebt de uitvoerders en de luisteraar. En die partijen zijn even belangrijk. Het publiek heeft de neiging zijn aandeel te onderschatten. Maar zelfs als ze zich nergens van bewust zijn, spelen ze een actieve rol, resoneert hun geest op de kracht van de muziek. We raken ontroerd, aangedaan, uitgedaagd, verontrust, gesublimeerd buiten onze wil om en het is belangrijk dat de luisteraars dit laten gebeuren.”

HET UNIEKE WIJ-GEVOEL IN DIE ZAUBERFLÖTE

Hein van Eekert

Maarten Koningsberger

In de tempel van Sarastro heerst nog de oude orde. Bariton Maarten Koningsberger vertegenwoordigt in die oude orde de uitvoerende macht, in zijn rol als 'Sprecher'. Voor de derde keer is hij bij DNO te zien in Mozarts *Die Zauberflöte*, in de regie van Simon McBurney: 'Alles wat je doet, is belangrijk.'

Het is misschien wel de wonderlijkste plotwending uit de operaliteratuur. Prins Tamino komt bij een tempelgewelf aan om in opdracht van de Koningin van de Nacht prinses Pamina te redden uit de klauwen van een machtige, boze demon genaamd Sarastro. Bij de tempel treedt een mysterieuze figuur naar buiten, die de aanvankelijk wat geagiteerde Tamino op rustige, zalvende wijze antwoord geeft. 'Der Sprecher' heet hij en voor die rol wordt eigenlijk altijd een zanger met een zekere *gravitas* gecast: een liedzanger bijvoorbeeld. Bij De Nationale Opera, in de productie van Simon McBurney, is dat nu voor de derde keer bariton Maarten Koningsberger. "Bij mijn ontmoeting met Tamino is op het plateau een boek geprojecteerd en daar sta ik achter, terwijl er zuilen geprojecteerd zijn op het voorbeeld," legt de zanger uit. "Tamino komt op en vraagt zich af wat die zuilen betekenen. Hij ziet een oud gebouw; hij weet niet waar hij is en heel langzaam gaat dan het licht aan. Dan zie je mij door het doek heen."

Plotwending

En dan komt het: deze Sprecher heeft weliswaar maar één zangscène, maar daarin gooit hij de plot honderdtachtig graden om. De ontvoering van Pamina was geen ontvoering, maar een redding. Tamino hoort namelijk dat de Koningin een kwaadaardig karakter is en Sarastro een goedwillende priester, die in de tempel van de Wijsheid regeert. De Sprecher hoort overduidelijk bij het kamp van Sarastro: "Ik ben de behoudende figuur, ik vertegenwoordig eigenlijk de oude orde, zeker in de *mise-en-scène* van Simon. Ik stap ook op de bühne als ik niks te zingen heb. Gewoon als observator. Ik ben degene die de orde leidt, terwijl Sarastro de wijze man is die zich verder niet met allerlei praktische dingen bezighoudt. De Sprecher loopt rond met het boek waar alle regels in staan. Die wil hij gehandhaafd zien en Sarastro wijkt daar voortdurend vanaf.

Dus voor de goede opletter is er bij mij heel vaak iets van weerstand te zien terwijl Sarastro mij met een blik duidelijk maakt: 'Nee, dit gaan we toch anders doen.' En dat is juist Simons idee achter deze rollen: Sarastro is de Grote Leider, de Ziener, de Wijze, en Der Sprecher is de ópziener, de bewaker, de uitvoerder. Ze zijn eigenlijk beiden voor het handhaven van de oude orde: dat is hier zo, dat doen wij zo, wij zijn Verlicht. Als de regels niet gehandhaafd worden, dan kan ik echter meteen begrijpen waar het heen gaat, want ik ken Sarastro al zo vreselijk lang. Ik stuur de actie daar waar ik denk dat

Die Zauberflöte (2015)

Sarastro heen wil. In de hele tweede akte gaan de dingen zoals Sarastro wil: je ziet hem zelf geen actie ondernemen, maar ik ben degene die zorgt dat het loopt zoals hij wil.”

Invloed Franse Revolutie

Die thematiek van gevestigde orde en verandering heeft een grote betekenis in *Die Zauberflöte*. De Sprecher wil alles volgens de oude regels behouden: “Het is heel interessant dat de opera twee jaar na het begin van de Franse Revolutie gemaakt is. Daar heeft Simon het ook veel over gehad tijdens de regie-sessies: hoe de Franse Revolutie ook invloed moet hebben gehad op wat er in Wenen gebeurde. Daarbij staat mijn karakter dus voor de orde van vóór de Franse Revolutie. Tamino is in dat licht volgens mij een vertegenwoordiger van de adel: hij is in Sarastro's optiek wel de redder van de wereld, maar hij is ook het goed opgevoede jongetje dat de regels volgt: de brave leerling.”

Papageno

Maarten Koningsberger noemt Simon McBurney een ‘geniaal’ theaterregisseur: een aantal castleden werd naar Londen gehaald om te praten over hun ideeën over *Die Zauberflöte* en hun ervaringen met het stuk. Koningsberger had eerder de rol van de vogelvanger Papageno gezongen in een aantal buitenlandse encenseringen, en in een productie uit Polen, die ook in Nederland te zien was. Tot twaalf jaar geleden zong hij de rol nog, maar op een gegeven moment vond hij het tijd om ermee te stoppen: “Papageno is nou eenmaal een jonge kerel en trouwens, Thomas Oliemans is natuurlijk absoluut geweldig in die rol.”

Enorm hechte groep

De werkwijze van McBurney is volgens Maarten Koningsberger uniek. “Niet alleen omdat je als deelnemer wordt geacht voortdurend bij alle repetities aanwezig te zijn, maar ook omdat hij door middel van improvisaties, oefeningen en massages (!)

een enorm hechte groep van de cast weet te smeden, waarin iedereen zich met iedereen verbonden gaat voelen. Zelfs als er nieuwe mensen aan de cast worden toegevoegd, zoals dat in het theater van Aix-en-Provence het geval was. Mijn ervaring is dat de cast van een opera tijdens het repetitieproces altijd wel min of meer een ‘groep’ wordt, maar zo’n geweldig sterk ‘wij-gevoel’ als hier, binnen de cast van *Die Zauberflöte*, heb ik niet eerder meegemaakt. WIJ zijn deze productie met zijn allen. En dat voelt en ziet het publiek ook”.

‘De Sprecher loopt rond met het boek waar alle regels in staan. Die wil hij gehandhaafd zien en Sarastro wijkt daar voortdurend vanaf’

Less is more

En dan is er nog de kunst van het weglaten: “In het begin hebben we het veel over mijn karakter gehad. Er was oorspronkelijk meer interactie en ik was ook voortdurend op toneel, als iemand die alles in de gaten houdt. Maar ‘less is more’ bij Simon en daarbij wordt alles wat je doet belangrijk. We zijn begonnen met improvisatiesituaties en het meeste daarvan verdwijnt gewoon weer. Wat overblijft, is echt de essentie en dat maakt dat wat de toeschouwer ziet er allemaal zo vreselijk toe doet. Als het publiek op het puntje van zijn stoel gaat zitten, en alles met een factor drie geïntensiveerd wordt. Deze *Zauberflöte* geeft je het ‘ik-wil-niks-missen-gevoel’.”

DIE ZAUBERFLÖTE 2012

Het Parool, 2012

★★★★★

'Wonderschoon was het. Muzikaal sprankelend en ontroerend, scenematografisch inventief en betoverend, teatraal geestig en inventief. Een zinnenprikkelende opera-ervaring zoals je die zelden meemaakt.'

– Erik Voermans

de Volkskrant, 2012

★★★★★

'Na de première stond Het Muziektheater inderdaad in lichter-laaie. De slotnoot was nog niet verklonken, of een applaus-orkaan ontladde zich boven het Nederlands Kamerorkest en dirigent Marc Albrecht.'

– Guido van Oorschot

NRC Handelsblad, 2012

★★★★★

'De tekstcoupures verduidelijken en versnellen de voorstelling en geven die de enorme vaart die McBurney van de eerste tot de laatste maat weet vast te houden. Zelden werd er in het Muziektheater zo vaak en zo hard gelachen tijdens een opera.'

– Mischa Spel

Trouw, 2012

★★★★★

'Zo ontstaat een onvoorstelbaar goed gelukte waterproef waarin Tamino en Pamina ineens in een immens aquarium lijken rond te zwemmen. ook de slotscène, als de zon weer gaat schijnen, en Pamina zich met haar rolstoelende moeder verzoent, is van een overweldigende en simpele schoonheid.'

– Peter van der Lint

DIE ZAUBERFLÖTE 2015

de Volkskrant, 2015

★★★★★

'Mozarts sprookjesopera is een kunstwerk waarmee theatermagiër Simon McBurney wel raad weet.'

'Theatermagiër Simon McBurney weet hoe hij met ogenschijnlijk bescheiden middelen een fantastische droomwereld kan scheppen.'

– Frits van der Waa

Trouw, 2015

★★★★★

'Horrorsprookje in een kijkdoos. Regisseur en dirigent hebben elkaar gevonden in een meesterlijke hervertelling van Mozarts zoektocht van duisternis naar licht, van onwetendheid naar wijsheid.'

– Peter van der Lint

NRC Handelsblad, 2015

★★★★★

'*Zauberflöte* is een feest van duistere verbeelding. Het [...] licht en sierlijk spelend Nederlands Kamerorkest zit niet in de bak, maar is als onderdeel van de handeling goed zichtbaar voor het podium opgesteld. Ook dat maakt deze *Zauberflöte* tot benaderbaar sprookje van nu.'

– Mischa Spel

DIE ZAUBERFLÖTE VOOR JONGEREN

—
Aan het einde van *Die Zauberflöte* zet de oude generatie een stap terug: de toekomst is aan de jeugd. Onder de titel Operafliert XL stellen we de (inmiddels uitverkochte) voorstelling op dinsdag 4 september exclusief open voor jongeren. Voor **alle** voorstellingen hanteren wij een aantrekkelijk tarief voor jongeren tot en met 16 jaar.

Die Zauberflöte (2015)

Opera *zuid*

philharmonie zuidnederland

o.l.v. Karel Deseure

LEONARD BERNSTEIN

libretto STEPHEN WADSWORTH

A Quiet Place *1983*

Unieke cross-over tussen musical, jazz, film en opera

Een hartverscheurende opera over de 'kleine grote' dingen van het leven. In de verbluffend filmische partituur van Bernstein wordt het verhaal verteld van een eigentijds gezin uit de voorstad, dat worstelt met de intense emoties en aanvaarding na de tragische dood van een geliefde. Een opera die niet over goddelijke helden of fragiele heldinnen gaat, maar over onszelf en wat ons ten diepste bezighoudt.

 Leonard
Bernstein
at 100

Première: 9 november 20.00 uur, Theater aan het Vrijthof, Maastricht

Tournee t/m 9 december 2018

www.operazuid.nl

EEN AANGEPASTE VERSIE VAN DIE ZAUBERFLÖTE?

Wout van Tongeren

Recent vroeg operaregisseur Lotte de Beer aandacht voor de vrouwonvriendelijke en racistische passages in *Die Zauberflöte*. Ze pleitte voor een grondige herziening van de opera. Hoe is daarover nagedacht in de DNO-productie van Simon McBurney?

Lotte de Beer liet in april van dit jaar een aantal theatermakers voorstellen maken voor een eigentijdse *Zauberflöte*, vrij van racisme en misogynie. Het initiatief riep uiteenlopende reacties op. Werd Mozarts meesterwerk hier mishandeld? Of was het juist hoognodig deze opera te zuiveren van achterhaalde mens- en maatschappijopvattingen?

Onmiskienbaar komen er racistische uitspraken voor in de opera, al zijn die uiteraard in een andere tijd en culturele context gedaan. Als de 'moor' Monostatos zich bijvoorbeeld afvraagt waarom hij geen relatie zou kunnen aanknopen met de witte prinses Pamina, weet hij zelf al hoe het denigrerende antwoord moet luiden: "... weil ein Schwarzer häßlich ist!" (in de DNO-productie is 'Schwarzer' veranderd in 'Monster'). Ook over vrouwen worden straffe uitspraken gedaan: "... forsche nicht nach Wesen, die dem weiblichen Geiste unbegreiflich sind." Er wordt overigens zeker niet uitsluitend denigrerend over vrouwen gedaan, integendeel: het personage van Pamina kan heel goed geïnterpreteerd worden als voorbeeld van een zich emanciperende vrouw.

De Beers idee om *Die Zauberflöte* te herschrijven, werd door sommigen verwelkomd als een hoognodige opschoningsoperatie. Er klonken ook felle tegenstemmen: het zou onzinnig of zelfs schandelijk zijn om een opera uit 1791 te willen aanpassen aan hedendaagse normen.

Om met dat laatste punt te beginnen: we moeten niet vergeten dat het traditionele ontzag voor de oorspronkelijke integriteit

van een opera zelf ooit een 'nieuwe mode' geweest is. Lange tijd was herschrijven gebruikelijk. Neem *Die Zauberflöte*: nog geen drie jaar na de première werd voor een reeks uitvoeringen in Weimar een nieuw libretto geschreven in opdracht van de lokale theaterdirecteur, Johann Wolfgang von Goethe. En zo ging het ook met andere grote Mozart-opera's: libretto noch compositie was heilig. Sterker nog: dat Mozarts opera's in de decennia na zijn dood overal in Europa populair werden, kwam wellicht juist *doordat* ze zonder scrupules konden worden aangepast aan de lokale smaak en opvattingen.

Daarmee is niet gezegd dat de oerversies van opera's ons niets te zeggen hebben. We hebben juist veel te danken aan het feit dat men in de tweede helft van de negentiende eeuw aandacht kreeg voor de oorsprong van uitgevoerde werken. Men deed ontdekkingen door autografen en compositorische schetsen te bestuderen en ontrukte opera's aan de vergetelheid die nu tot het standaardrepertoire behoren. Zonder die toewijding aan de bronnen was veel prachtmateriaal verloren gegaan; materiaal waar hedendaagse regisseurs zich toe kunnen verhouden.

Terug naar *Die Zauberflöte* – heeft Simon McBurney nu een kans laten liggen door de tekst nagenoeg onveranderd te laten? Klaus Bertisch, dramaturg van DNO, vindt van niet: "De scherpe kanten van deze opera werkten juist als stimulans voor de regie." McBurney vond scenische oplossingen voor de uitdagingen die de opera hem stelde: Monostatos is een keurige heer geworden die langzaam verwordt tot een monsterlijk wezen; de Koningin van de Nacht verdwijnt niet meer als verderfelijke heks in de afgrond, maar krijgt deel in de 'Schönheit und Weisheit' waarmee de opera besluit. Voor Bertisch is dit exemplarisch voor hoe het operarepertoire de creativiteit kan prikkelen. "Ik heb geleerd dat je de weerbarstigheden van een opera dienstbaar moet maken aan je enscenering; ze zetten je aan tot creativiteit. Als in de opera iets gezegd of gedaan wordt waar je het niet mee eens bent, kun je in de enscenering laten zien dat het verkeerd is. Als je zulke zaken weglaat, ontnem je jezelf de kans om een statement te maken."

Nieuwe productie

JENŮFA

JEJÍ PASTORKYŇA

LEOŠ JANÁČEK
1854-1928

Hartverscheurend en realistisch

De heftige en aangrijpende opera *Jenůfa* van Leoš Janáček past goed bij de compromisloze regiestijl van de Britse theatermaker Katie Mitchell. Rivaliteit, jaloezie en sociale controle leiden in deze opera tot de moord op een onschuldig kind.

Het libretto van *Jenůfa* schreef componist Leoš Janáček naar een toneelstuk van Gabriela Preissová, een fel psychologisch-realistisch familiedrama. Het aangrijpende verhaal speelt zich af tegen de achtergrond van een besloten gemeenschap. Jenůfa is zwanger en lijdt onder de morele onderdrukking door haar omgeving. De vader van het kind laat haar in de steek. Haar baby wordt gedood door haar pleegmoeder die Jenůfa's reputatie wil redden door van haar een acceptabele bruid te maken. Als alles aan het licht komt, wordt de pleegmoeder gearresteerd; Jenůfa trouwt ten slotte met een man die oprecht van haar houdt.

Het verhaal vindt u op onze website.

Opera in drie bedrijven

Libretto

Leoš Janáček

Wereldpremière

21 januari 1904
Deutsches Nationaltheater
Brno

Muzikale leiding

Tomáš Netopil

Regie

Katie Mitchell

Decor en kostuums

Lizzie Clachan

Licht

James Farncombe

Beweging

Joseph Alford

Dramaturgie

Klaus Bertisch

Stařenka Buryjovka

Hanna Schwarz

Laca Klemeň

Pavel Cernoch

Števa Buryja

Norman Reinhardt

Kostelnička Buryjovka

Evelyn Herlitzius

Jenůfa

Annette Dasch

Stárek

Henry Waddington

Rychtár

Jeremy White

Rychtárka

Francis van Broekhuizen

Karolka

Karin Strobos

Pastuchyňa

Polly Leech*

Barena

Gloria Giurgola*

Jano

Jennifer France

Tetka

Johanna Dur

Nederlands Philharmonisch
Orkest

Koor van de Nationale Opera

Instudering

Ching-Lien Wu

Première

6 oktober 2018

Voorstellingen

9, 11, 14*, 17, 20, 22, 25
oktober 2018
20.00/*14.00 uur
Nationale Opera & Ballet

Voorstellingsduur

2 uur en 30 minuten, inclusief
1 pauze

Inleidingen

Joke Dame
19.15/*13.15 uur
Odeonzaal

* De Nationale Opera Studio

VOL EMOTIE MAAR NIET SENTIMENTEEL

Klaus Bertisch

Leoš Janáček

Dochter Olga Janáček

Leoš Janáček had bijna 10 jaar nodig om zijn opera *Jenůfa* te voltooien. Hij begon in 1894 aan deze compositie naar een toneelstuk en een roman van Gabriela Preissová, maar onderbrak het werk in 1897. Pas vier jaar later pakte hij de draad weer op en rondde de opera in 1903 nog betrekkelijk vlot af. Hij droeg *Jenůfa* op aan zijn dochter Olga, die in datzelfde jaar overleed; gelukkig had hij haar de voltooide compositie nog kunnen voorspelen.

Net als de tekst van Preissová draagt Janáček's opera eigenlijk de titel *Její pastorkyňa*. Door uitvoeringen in het Duits burgerde echter de naam van de hoofdpersoon internationaal in als titel: *Jenůfa. Její pastorkyňa*, dat zoveel als 'Haar pleegdochter' betekent, verwijst naar een ander centraal personage in het toneelstuk, de roman en de opera, namelijk Kostelnička (Kosteres) Buryjovka, die Jenůfa opvoedde als haar eigen kind. Uit angst dat het meisje net zo'n lot zou treffen als dat van haarzelf – namelijk een ongelukkig leven met een nietsnut, van wie ze ook nog een kind krijgt – vermoordt de Kosteres de baby, waardoor ze (aan het eind van de opera) waanzinnig wordt.

Aanvankelijk slaagde Janáček er niet in het werk in het Praagse Nationaltheater in première te brengen, wat essentieel geweest zou zijn voor een internationale doorbraak. Directeur Kovarovič, zelf een componist, wees de opera af, waarbij vermoedelijk een rol speelde dat Janáček ooit een negatieve recensie over hem had gepubliceerd. Zo kwam het dat de eerste uitvoering in 1904 in Brno plaatsvond, overigens met veel succes. Het duurde nog een tijd totdat *Jenůfa* met haar triomftocht door de wereld kon beginnen. Pas in 1916 ging Kovarovič akkoord met een uitvoering van Janáček's derde opera, na de nodige coupures en aanpassingen van de instrumentatie. Deze Praagse

versie diende als basis voor de gedrukte partituur en was dus bepalend voor de receptie van het werk in de jaren daarna.

Brno-versie

Geschrapt was bijvoorbeeld een monoloog van de Kosteres in de eerste akte, waarin ze over haar eigen verleden vertelt. Juist deze monoloog maakt het karakter van deze figuur duidelijk en je kunt daardoor niet alleen haar lot begrijpen maar ook meevoelen met haar en haar dilemma. Zonder deze monoloog is zij een strenge, onverbiddelijke vertegenwoordiger van de heersende moraal, zonder enig menselijk gevoel. Maar als we het een en ander te weten komen over haar privéleven, krijgt de Kosteres menselijke trekken en kunnen we iets van begrip opbrengen voor haar wrede daad, ook al is en blijft zij onbuigzaam.

Het is te danken aan de Engelse dirigent Charles Mackerras, die de Brno-versie in de jaren '80 van de vorige eeuw gereconstrueerd heeft en deze in de jaren '90 liet publiceren, dat we het werk weer kunnen opvoeren in zijn oorspronkelijke gedaante, die correspondeert met Janáčeks bedoelingen. Janáček had voor zijn opera een uitgebreide ouverture geschreven (met de titel 'Jaloezie'), die hij vervolgens weer verwierp. Nu en dan is deze ouverture nog in de concertzaal te horen. In plaats daarvan klinkt er een kort voorspel, om de toeschouwers direct te confronteren met het gebeuren. Een telkens terugkerend xylofoonmotief symboliseert het draaien van het molenwiel en verklankt zo de arbeidssleur in een landelijke, kleinburgerlijke omgeving, waaruit geen ontsnappen mogelijk is.

Moravische volksmuziek

Janáček had grote belangstelling voor de Moravische volksmuziek. Toch stond hem met het toepassen van dat soort melodieën beslist geen folkloristisch effect voor ogen. Hem ging het om authenticiteit, hij wilde dicht bij de mensen komen die hij met zijn muziek beschreef. Dat lukte hem met name vanuit zijn studie van de taalmelodie. Gewapend met een aantekeningenboek zocht hij de nabijheid van mensen van het platteland die met elkaar in gesprek waren. Uiterst precies noteerde hij klank, ritme, toonhoogte en frasering van de gesproken taal en zette dit alles vervolgens om in zijn muziek. Het was namelijk altijd zijn muziek, ook al maakte hij gebruik van de volksmuziek uit zijn vaderland, zonder deze te veredelen. Daartoe gaf het harde leven in de provincie dan ook geen aanleiding. Scherp, zonder illusies, met een krachtig ritme en donkere klankkleuren schildert de componist het leven van zijn hoofdpersonen, die onder morele druk staan en hun gevoelens niet vrij kunnen uiten.

De kracht van de volksmuziek blijkt vooral wanneer het koor van de eerste akte zich ontwikkelt tot een wilde dans. In deze dans en deze luide zang, die als een uitlaatklep fungeren, ontvluchten de mensen voor korte tijd het harde werk waartoe ze veroordeeld zijn. Een contrast hiermee vormt het lied van de bruidsmeisjes in de derde akte, met zijn onderdrukte vrolijkheid. *Jenůfa* gaat namelijk over vergeefse liefde, afwijzing en sociale druk binnen een omgeving waarin iedereen elkaar kent en haast iedereen familie is van iedereen. De familiale

verbanden en relaties tussen bloedverwanten zijn dan ook tamelijk ingewikkeld in dit stuk.

Speelbal van het lot

Števa en Laca zijn niet alleen halfbroers, maar ook rivalen waar het gaat om de gunst van hun nicht. Dat de ene rijk en oppervlakkig is en de andere arm maar met diepe gevoelens, leidt tot een spannende constellatie, waarbij uiteindelijk de vermeende underdog als winnaar uit de bus komt. De karakters van de vrouwenfiguren zijn duidelijk van elkaar te onderscheiden: de oude Grootmoeder Buryjovka staat aan de kant van de jeugd en de schoonheid en hoopt op het geluk van Števa en Jenůfa. De Kostelnička vertegenwoordigt in strengste mate de goede zeden en de moraal en wil niet dat de fouten die zij zelf ooit heeft begaan, zich bij Jenůfa herhalen. Zij is streng voor zichzelf en voor anderen. Misschien is haar uitbarsting in de tweede akte, die haar dicht bij de archetypische vrouwenfiguren uit de klassieke tragedie brengt, ook voor haar een uitlaatklep, waardoor zij eindelijk eens haar emoties de vrije loop kan laten.

Jenůfa zelf wordt binnen deze structuren een speelbal van het lot, heen en weer geslingerd tussen uiterlijke aantrekkingskracht en oprechte gevoelens. Wat haar verschijning betreft, raakt ze daarbij zelf in deze tweespalt. Voor haar maatschappelijke omgeving is zij duidelijk een bijzondere figuur. Ze kan lezen en schrijven, wat voor een eenvoudige dorpsvrouw niet gebruikelijk was. En dat ze dit ook nog doorgeeft, draagt ertoe bij dat men haar als een uitzonderlijk geval ziet. Števa houdt voornamelijk van haar om haar gave schoonheid, gesymboliseerd door haar appelwangen. Zodra deze door Laca met een mes worden verminkt, is haar schoonheid weg. Števa laat de door hem zwanger gemaakte Jenůfa vallen, maar Laca accepteert uiteindelijk elk gebrek. Ook Jenůfa vergeeft haar stiefmoeder de verschrikkelijke kindermoord: de Kostelnička is met haar schuldgevoel voldoende gestraft. Wat de juridische gevolgen van de moord zijn, komt de toeschouwer niet te weten. Jenůfa en Laca gaan een nieuwe tijd tegemoet, hopelijk vrij van morele dwang. 'Ieder stel moet tegen een stootje kunnen,' zingt Grootmoeder.

Overweldigende zeggingskracht

Janáček creëerde met deze opera een indringend en emotioneel geladen werk, dat nergens sentimenteel wordt. Het effect van drama en muziek is direct, wat nog wordt versterkt door de volledig in proza gehouden tekst. Met deze directheid hangen ook abrupte wisselingen van rustig vloeiende melodie en heftige uitbarstingen samen, van monoloogscènes en grote ensembles. En wanneer de xylofoon telkens weer klinkt, betekent dat voor de gemeenschap dat men terug naar het werk moet, dat er geen tijd is voor bespiegelingen en dat er geld moet worden verdiend.

Met *Jenůfa* plaatste Janáček zich tussen de grootste componisten van de late 19de en met name de vroege 20ste eeuw. Hoewel men de neiging had hem steeds in verband met het in Italië heersende verisme te zien, is zijn 'waarheid' een andere dan de vaak overdreven exaltatie van zijn Italiaanse collega's en tijdgenoten. Scherp, zonder illusies vertelt hij ons het

Maquettebeelden van het decorontwerp door Lizzie Clachan

verhaal van de Kosteres en haar pleegdochter, echter niet zonder tegen het einde te wijzen op de belofte van een leefbaar 'klein geluk'. Zo is het slotduet tussen Laca en Jenůfa van een overweldigende zeggingskracht, vol transparantie en cantabiliteit, waarbij de stemmen en het orkest elkaar volmaakt aanvullen en tot een eenheid worden.

Wat betreft de opera was Janáček een laatbloeier: toen *Jenůfa* in première ging, was de componist al 50. Er volgden nog talrijke andere werken, zoals *Kát'a Kabanová* en *Več Makropulos*, die beide ook een vrouwenfiguur in het centrum plaatsen en teruggaan op een literaire bron. En op zijn eigen levensavond vond Janáček wellicht nog een vorm van klein geluk in zijn platonische liefde voor de koopmansvrouw Kamilla

Stösslova, nadat zijn eigen huwelijk ongelukkig was geweest en vooral nadat hij zwaar getroffen moet zijn geweest door de vroege dood van zijn dochter Olga, midden in het werk aan een stuk dat gaat over de dood van een kind.

Vertaald door Frits Vliegthart

'IK BEN VERLIEFD OP ZIJN OPERA'S'

Hans Visser

Tomáš Netopil

Het was een worsteling, een strijd van jaren. Veel later herinnert de huishoudster van Leoš Janáček zich dat ze de arme componist tijdens het werk vaak hoorde roepen: 'O God sta me bij'. Dirigent Tomáš Netopil kan zich die wanhoop goed voorstellen. 'Janáček wilde iets nieuws maken, een opera met muziek waarin je niet alleen de karakters van de personages herkent, maar ook hun taal, de liedjes die ze zingen. Kortom, een opera zoals die nooit eerder is gemaakt: *Jenůfa*.'

De Nationale Opera brengt dit dorpsdrama uit 1904 in een nieuwe regie van de Britse Katie Mitchell. De Tsjech Tomáš Netopil, die hier eerder Prokofjevs *L'amour des trois oranges* dirigeerde, heeft de muzikale leiding. Nu keert hij terug voor muziek waarvan hij de 'taal' spreekt. "Ik kom uit Kroměříž in de Tsjechische regio Moravië, niet ver van het dorp Hukvaldy waar Janáček is geboren. Zo'n 70 kilometer verderop ligt de hoofdstad Brno waar hij aan het conservatorium orgel en compositie doceerde. Daar schreef hij ook *Jenůfa*."

Moravische cultuur

De in 1975 geboren Netopil leidt op dit moment het operahuis van Essen. Net als zijn collega Salonen en Saraste studeerde hij directie bij de Fin Jorma Panula. Inmiddels werkt hij met orkesten van naam en faam. Zijn repertoire is breed, maar het Tsjechische aandeel daarin is groot. Vooral dankzij Janáček. "Ik groeide op met zijn werk. De muziekschool liet me kennismaken met zijn kamermuziek en liederen. In die sfeer begon ik ook de volkscultuur te begrijpen waaruit hij putte. Toen ik aan

het conservatorium van Kroměříž viool studeerde, speelden mijn vrienden en ik graag zijn kwartetten en de vioolsonate. Daarin voel je hoe de Moravische streektaal en de volksmuziek zijn bronnen waren. Dat ervoer ik later ook in zijn symfonische werk. Op zijn opera's werd ik zelfs 'verliefd'. De Moravische cultuur maakt ook zijn geestelijke werk zo bijzonder. Luister maar naar de *Glagolitische Mis* en zijn cantate *Het Eeuwige Evangelie*. Ik bewonder hem echt. Janáček omringt mij."

"Je hoort dat hij hield van dat Moravische dialect, de intonatie van de zinnen, de melodie ervan en het ritme. Hij wilde dat laten horen in een opera over de mensen die daar leven, maar het werd een worsteling. Uiteindelijk is hij toch de eerste componist die in zo'n opzet slaagde. Je herkent zijn opera's alleen al aan de orkestbegeleiding. Voortdurend hoor je wendingen van stijl en sfeer. Dat alles maakt hem uniek en dat wil ik als dirigent laten horen. Daarom voel ik mij buiten Tsjechië zo'n beetje de ambassadeur van Janáček."

Recht in het hart

"Juist het gebruik van die taal en de volksmuziek als bron, maakt hem ook buiten Tsjechië zo populair. Dvořák schreef *Rusalka* en Smetana *De verkochte bruid*. Prachtige opera's, maar hoe vaak worden die in de rest van de wereld gespeeld? Daarentegen staan de opera's van Janáček overal op het repertoire. Ik merk wel dat het publiek anders op zijn werk reageert dan op dat van Verdi of Puccini, maar ook Janáček raakt de mensen recht in het hart. Je voelt dan de emotie in de zaal loskomen, dat doet dan toch die muzikale taal. In veel opzichten is *Jenůfa* minder complex dan zijn latere werk, zoals *De zaak Makropulos*, *Káťa Kabanová*, *Het sluwe vosje* en *Uit een dodenhuis*. Muzikaal is *Jenůfa* met zijn kleurrijke orkestpartij nog volop romantisch. Het nieuwe is echt die karakteristieke muzikale taal."

Veelzijdigheid

Toen Netopil in Amsterdam *L'amour des trois oranges* dirigeerde, had hij het Residentie Orkest tegenover zich. In april was hij te gast bij het Radio Filharmonisch Orkest met werk van Dvořák en Skrjabin. "Twee mooie ervaringen. Het Nederlands Philharmonisch Orkest is voor mij nieuw, maar ik weet natuurlijk dat het een uitstekend orkest is dat zowel opera als symfonisch repertoire speelt. Met die veelzijdigheid zal deze specifieke partituur geen probleem zijn." En de zangers? "Bij hen moet je letterlijk die taal horen, dat dialect. Daarom krijgen de solisten zoals Annette Dasch, die de titelrol zingt, een coach die het Moravisch goed kent. Die taal is muziek."

Nieuwe blik

Janáček werkte in een ongelooflijk interessante periode. Het oude Europa met zijn beide keizerrijken verkeerde in een laatste fase. De eveneens Moravische Sigmund Freud

veroorzaakte met zijn psychoanalyse een revolutie en schilders als Van Gogh, Gauguin, Renoir, Kokoschka en Klimt boden een nieuwe blik op de wereld. De componist Mahler deed dat in de concertzalen met zijn symfonieën. In die sfeer zoekt en vindt Janáček zijn eigen weg. "Een waanzinnige tijd", vindt Netopil. "Ook Hindemith en Busoni bewandelen nieuwe wegen. Schönberg, Berg en Webern vormen de revolutionaire Tweede Weense School en gaan met hun muziek nog veel verder. In Frankrijk ontstaat met Satie, Debussy en Ravel het impressionisme. In Italië heb je het *verismo* van Puccini." Is *Jenůfa*, zo'n realistisch verhaal over hoe mensen in een kleine gemeenschap met elkaar omgaan, eigenlijk ook een soort *Verismo*? Netopil zegt daar geen 'nee' op. Tijdloos? "Zo'n drama als in *Jenůfa* zal zich in Moravië niet gauw meer voordoen. Dorpjes die zich naar buiten toe harmonieuzer voordoen dan ze zijn? Misschien, als je heel ver en heel goed zoekt."

'Het nieuwe is echt die karakteristieke muzikale taal'

Filmische regiestijl

De Britse Katie Mitchell regisseerde *Jenůfa* twintig jaar terug voor Welsh National Opera, maar voor Amsterdam ontwierp ze een nieuwe, actuele productie. "We hebben geregeld contact. Haar stijl is levendig, filmisch. Ze heeft uitgesproken ideeën over vrouwen en de maatschappij, het thema van *Jenůfa*. Ze zal het verhaal een eigen accent geven: uitdagend en interessant. Net even anders dan je bij dit verhaal zou verwachten." In welk opzicht? Met hoorbaar plezier voert Netopil de spanning op. "Nee, ik zeg niets, je moet echt gaan kijken. Natuurlijk loop je als dirigent het risico dat je met de regisseur van mening verschilt. Ik heb daar in Essen weinig last van, want in mijn 'eigen huis' kies ik mede de regisseur. In Amsterdam ben ik te gast, hier kiest dit operahuis. Zo'n situatie kan soms lastig uitpakken, maar hier verwacht ik dat niet. Ik ben van dit huis gaan houden."

DRIE GENERATIES VROUWEN

Laura Roling

Voor de drie generaties Buryjovka-vrouwen zijn drie Duitse topzangeressen gecast. Sopraan Annette Dasch (1976) zingt Jenůfa, dramatische sopraan Evelyn Herlitzius (1963) vertolkt de rol van stiefmoeder Kostelnička en de mezzosopraan Hanna Schwarz (1943) neemt de rol van Grootmoeder (Stařenka) Buryjovka voor haar rekening. Een interview met stiefmoeder Kostelnička en Grootmoeder Stařenka.

Heb je ooit een andere rol in Jenůfa gezongen dan in Amsterdam?

Hanna Schwarz: "Nee, alleen Grootmoeder."

Evelyn Herlitzius: "Jaren geleden, in mijn eerste jaar in het ensemble in Dresden heb ik de rol van Jenůfa gezongen. In een regie van Harry Kupfer, heel mooi en ontroerend."

Heeft de opera een bijzondere betekenis voor je?

Schwarz: "Ja, voor mij is de wereld van *Jenůfa* de wereld waarin mijn eigen grootmoeder opgroeide en die ik uit haar verhalen ken. Een geïsoleerd, streng religieus plattelandsdorp, waar de sociale controle beklemmend is en men meedogenloos over elkaar oordeelt."

Herlitzius: "In mijn ontwikkeling als zangeres heeft de opera een speciale plaats in mijn hart. Ik zong tijdens mijn studie een scène van *Jenůfa* voor een acteerworkshop. Tijdens die workshop realiseerde ik me hoe belangrijk een doorleefde vertolking is. Het was een echt aha-moment. Ook heb ik heel mooie herinneringen aan *Jenůfa* in Dresden. Ik zat iedere avond in de coulissen volop te genieten van de grote scène van de Kostelnička."

Hoe zou je je karakter omschrijven?

Schwarz: "Stařenka heeft een positie van autoriteit in de familie. Ze is de enige die echt tegen de Kostelnička in durft te gaan. Tegelijkertijd probeert ze vooral de lieve vrede te bewaren en heeft ze een zwak voor haar (klein)zoons. Ze weet dat haar zoon een onaangename alcoholist was en dat haar kleinzoon Števa eveneens een problematische relatie met de fles heeft, maar ze vergoelijkt het."

Herlitzius: "Kostelnička is een sterk karakter. Ze is trots, vroom, intelligent, hard, rechtlijnig en intens eenzaam. Ze is gevormd door de slechte ervaringen in haar huwelijk. Ze kan niet met haar eigen verleden in het reine komen en wil haar stiefdochter koste wat kost een herhaling van de geschiedenis besparen."

Hoe verhouden de drie generaties vrouwen zich tot elkaar?

Schwarz: "Het zijn verschillende karakters, maar wat ze gemeen hebben is dat ze er stuk voor stuk alleen voor staan. Ze willen dat de volgende generatie het beter heeft, maar tegelijkertijd zitten ze gevangen in een geschiedenis die zich blijft herhalen. Števa verwijt Jenůfa in de opera dat ze steeds meer op haar stiefmoeder gaat lijken, en ik denk dat daar een

HANNA SCHWARZ

De Duitse mezzosopraan en alt heeft een indrukwekkende carrière op haar naam staan. Meer dan dertig jaar was ze verbonden aan de Hamburger Staatsoper, en tussen 1975 en 1998 zong ze veelvuldig bij de Bayreuther Festspiele. In 1976 zong ze Fricka en Erda in de vermaarde *Ring*-productie van Patrice Chéreau. De rol van Stařenka Buryjovka vertolkte ze eerder in Zürich, Berlijn, München en New York.

EVELYN HERLITZIUS

De Duitse dramatische sopraan maakte van 1997 tot 2000 deel uit van het zangersensemble van de Semperoper Dresden. Net als Hanna Schwarz is Herlitzius een graag geziene gast bij de Bayreuther Festspiele, waar ze rollen als Ortrud Lohengrin, Brünnhilde *Der Ring des Nibelungen* en Isolde *Tristan und Isolde* heeft gezongen. Ze maakt bij DNO haar debuut als Kostelnička.

kern van waarheid inzit. Ik zie eerlijk gezegd geen toekomst voor Laca en Jenůfa aan het eind van de opera, en ik denk dat Jenůfa uiteindelijk toch als een tweede Kostelnička eindigt." Herlitzius: "De drie generaties lijken inderdaad gevangen te zitten in een geschiedenis die zich steeds weer herhaalt. Ontsnappen is heel moeilijk."

Is het een persoonlijke tragedie of zegt Jenůfa ook iets over de maatschappij?

Herlitzius: "Ieder mensenleven wordt gevormd door persoonlijke omstandigheden aan de ene kant en maatschappelijke omstandigheden aan de andere kant. Dat geldt net zo sterk voor *Jenůfa*. De familiegeschiedenis is tragisch op een persoonlijk vlak, maar tegelijkertijd is de maatschappij waarin de Buryjovka-vrouwen leven ook meedogenloos."

Schwarz: "Voor mij gaat *Jenůfa* heel sterk over de maatschappij, niet alleen over die van de 19e eeuw, maar ook over die van nu. Števa vindt het belachelijk dat Jenůfa van het vergaren en delen van kennis houdt, en vindt dat een vrouw achter het aanrecht hoort. Dat soort taal hoor je mannen nog steeds uitslaan. Een buitenechtelijk kind is nu minder problematisch dan in de 19e eeuw, maar het is nog steeds iets dat de wenkbrauwen doet optrekken en de roddelmachine aanslingert. En wat betreft Laca – iedereen lijkt het min of meer normaal te vinden dat hij Jenůfa fysiek toetakelt. Dat doet mij denken aan mensen die van mening zijn dat vrouwen er, bijvoorbeeld door het dragen van een kort rokje, om vragen om lastig gevallen te worden door mannen."

Herlitzius: "Ja, *Jenůfa* is inderdaad behoorlijk actueel en relevant. Maar voor mij ook heel sterk op het persoonlijke vlak. We worden allemaal gevormd door onze ouders, die weer op hun beurt door hun ouders gevormd zijn. Familiegeschiedenissen blijven zich herhalen, ook in onze moderne levens."

Is het moeilijk om in het Tsjechisch te zingen?

Herlitzius: "Dit wordt mijn derde Tsjechische rol, dus ik heb er gelukkig al wat vlieguren opzitten. Met iedere nieuwe rol krijg ik meer inzicht in de structuur van de taal en voel ik me er beter in thuis. Het lastige aan Tsjechisch is voor mij, met Duits als moedertaal, dat er veel medeklinkers kort op elkaar worden geplakt."

Schwarz: "In Hamburg woonde ik naast de Tsjechische mezzosopraan Soňa Červená. Dankzij haar heb ik het Tsjechisch onder de knie gekregen."

Waarom mag het publiek Jenůfa niet missen?

Schwarz (lachend): "Omdat je drie geweldige zangeressen aan het werk kunt zien!"

Herlitzius: "Dat uiteraard, maar ook omdat *Jenůfa* een hartverscheurend en tragisch verhaal vertelt dat je niet in de koude kleren gaat zitten."

Schwarz: "En de muziek is natuurlijk prachtig. Zelden is zoveel ellende zo realistisch én mooi in muziek gevat."

NATIONALE OPERA & BALLET

DE NATIONALE OPERA
SEIZOEN 2018-2019

DIE ZAUBERFLÖTE
Wolfgang Amadeus Mozart

—
JENŮFA
Leoš Janáček

—
IL BARBIERE DI SIVIGLIA
Gioacchino Rossini

—
OEDIPE
George Enescu

—
PORGY AND BESS
George Gershwin

—
JUDITHA TRIUMPHANS
Antonio Vivaldi

—
**OPERA FORWARD
FESTIVAL '19**

—
GIRLS OF THE GOLDEN WEST
John Adams

—
CARUSO A CUBA
Micha Hamel

—
FIN DE PARTIE
György Kurtág

—
THE SECOND VIOLINIST
Donnacha Dennehy

—
TANNHÄUSER
Richard Wagner

—
MADAMA BUTTERFLY
Giacomo Puccini

—
PELLÉAS ET MÉLISANDE
Claude Debussy

—
AUS LICHT
Karlheinz Stockhausen

HOUTHOFF

DOORNROOSJE

Vorig jaar beleefde het vermaarde Moscow Classical Ballet een uitverkochte première en succesvolle vervolgreeks in Carré. Nu keert het topgezelschap terug naar het Koninklijk theater aan de Amstel met het betoverende balletsprookje Doornroosje op muziek van Tsjaikovski

KASATKINA / VASILJOV
MOSCOW
CLASSICAL
BALLET

25 T/M 28 OKTOBER IN

KONINKLIJK THEATER
CARRÉ

NATIONALE OPERA & BALLET

BEIDE OPERA BALLET

MEER OPTIES ▾

OVER DIT MAGAZINE ▾

LEESTIJD: 8 MINUTEN

'MARTIN CRIMP WRINGT MUZIEK UIT MIJ'

Componist George Benjamin werkte voor *Lessons in Love and Violence* voor de derde keer samen met librettist Martin Crimp. Lees in dit artikel over deze inspirerende samenwerking, over de relatie tussen tekst en muziek en over de dialoog thema's die in de opera's van dit duo worden aangeraakt.

OPERA | LONGREAD

LIJSTIJD: 15 MINUTEN

PODCAST OVER LESSONS IN LOVE AND VIOLENCE

Jan Van den Bossche vertelt over de bijzondere samenwerking tussen Michael Crimp en George Benjamin, het verhaal dat gebaseerd is op het leven van de Engelse koning Edward II en welke 'lessen' er in de opera zijn verwerkt.

OPERA | PODCAST

LIJSTIJD: 65 MINUTEN

GEORGE BENJAMIN OVER ZIJN NIEUWE OPERA

The Royal Opera House organiseerde een avond met de cast en het team van *Lessons in Love and Violence*.

OPERA | VIDEO

OPERA

BALLET

PROGRAMMA

MAGAZINE

LIV BEZOEK

OVER

STEUN ONS

ENGLISH

KENT U ONS ONLINE MAGAZINE AL?

Naast verdiepende artikelen en interviews vindt u hier ook inspirerende video's en podcasts over de achtergronden van onze producties. Kijk op operaballet.nl/magazine

Nieuwe productie

IL BARBIERE DI SIVIGLIA

GIOACCHINO ROSSINI
1792-1868

Figaro, Figaro, Fígáro...

Een van de meest geliefde opera's uit het repertoire is Rossini's *Il barbiere di Siviglia*. De vrolijke en dynamische opera wordt gepresenteerd in een nieuwe encenering van Lotte de Beer.

Het verhaal van *Il barbiere di Siviglia* draait om de mooie Rosina, op wie graaf Almaviva verliefd is. Zij beantwoordt zijn gevoelens, maar haar voogd Bartolo wil met haar trouwen om zo een flinke bruidsschat in de wacht te slepen. Na de nodige geestige verwickelingen in het libretto krijgen de geliefden elkaar uiteindelijk, dankzij de hulp van de slimme Figaro.

Voor kinderen en jongeren tot en met 16 jaar hanteren wij een bijzonder aantrekkelijk tarief voor alle voorstellingen van *Die Zauberflöte* en van *Il barbiere di Siviglia*.

Opera buffa in due atti

Libretto

Cesare Sterbini

Wereldpremière

20 februari 1816
Teatro Argentina
Rome

Muzikale leiding

Maurizio Benini

Regie

Lotte de Beer

Decor en kostuums

Julian Crouch

Licht

Alex Brok

Choreografie

Zack Winokur

Dramaturgie

Peter te Nuyl

Nederlands Kamerorkest

Koor van De Nationale Opera

Instudering

Ching-Lien Wu

Première

10 november 2018

Voorstellingen

13, 16, 18*, 20, 23, 25*, 28,
30 november
2* december 2018
20.00/*14.00 uur
Nationale Opera & Ballet

Voorstelingsduur

3 uur, inclusief 1 pauze

Inleidingen

Sandra Verstappen
19.15/*13.15 uur
Odeonzaal

Il Conte d'Almaviva

René Barbera

Bartolo

Ambrogio Maestri

Rosina

Nino Machaidze

Figaro

Davide Luciano

Basilio

Marko Mimica

Fiorello

Tomeu Bibiloni

Berta

Julietta Aleksanyan*

Un ufficiale

Martin Mkhize*

* De Nationale Opera Studio

LOTTE DE BEER

De Nederlandse regisseur Lotte de Beer (1984) ontving – nog maar net afgestudeerd aan de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten – in 2009 de Ton Lutz Award als grootste regietalent. In 2015 won zij de International Opera Award in de categorie 'Newcomer'. Eerder waren bij DNO te zien: *Waiting for Miss Monroe*, *Ringetje*, *Hänsel und Gretel*, *The New Prince* en *Caliban*. In 2018 won zij de ISPA Distinguished Artist Award 2018.

EEN KOMEDIE MET SCHERPE RANDJES

Margriet Prinssen

'Ik houd van de muziek van Rossini. Je wordt niet zo in een emotionele achtbaan meegezogen als bijvoorbeeld bij Puccini', zegt regisseur Lotte de Beer. 'Bij Rossini lijkt er wat meer afstand te zitten tussen de muziek en de emoties, bijna alsof hij vanuit vogelperspectief heeft gecomponeerd. De muziek tilt het verhaal naar een meer abstract niveau.'

Als altijd spreekt De Beer snel en met groot enthousiasme, terwijl ze in de subway in Londen op weg is naar het vliegveld terug naar huis. Nou ja, een van haar 'thuizen' want ze reist al jaren de wereld rond. Haar agenda is inmiddels volgeboekt tot en met 2022 en haar ster rijst nog steeds. 'Regisseur Lotte de Beer schrijft historie op het operatoneel in München' kopte de Volkskrant in december 2017 over haar encensering van Giacomo Puccini's *Il trittico*, waarmee haar doorbraak op de internationale podia een feit was. Ook haar meest recente productie, Alban Bergs *Lulu* bij Oper Leipzig (juni 2018), is enthousiast ontvangen. Lekker naar huis? "Lekker thuis ben ik eigenlijk nooit", zegt ze meteen, maar geenszins op een klaagtoon. Het is gewoon zo. Ze heeft op dit moment drie plekken die thuis genoemd zouden kunnen worden: Bochum en Berlijn, waar haar vriend woont, de Amerikaanse dirigent Steven Sloane met wie ze een dochter heeft van negen maanden, en Amsterdam waar ze nog een appartement heeft. "Ik ben overal en nergens thuis." Haar dochter neemt ze zoveel mogelijk mee, maar nu is ze even op en neer naar Londen geweest voor een bespreking en heeft papa de honneurs waargenomen.

Controverse

Lotte de Beer staat bekend om haar voorkeur voor hedendaagse opera. Ze slingerde onlangs het debat aan over

seksisme en racisme in de opera naar aanleiding van haar ontslag bij een Weens operahuis waar ze *Die Zauberflöte* zou gaan regisseren. Ze organiseerde een veelbesproken debat-avond waarna een vijftal kleine artistieke teams onderzocht hoe zij scènes uit de opera zouden kunnen 'afstoffen' (zie ook het artikel op pagina 17). Het resultaat daarvan werd een week later gepresenteerd in het Amsterdamse Compagnie-theater. Hoe zit dat in *Il barbiere di Siviglia*? Ze reageert: "Het is een misverstand dat ik vind dat er in een opera geen 'vrouw-onvriendelijke' of anderszins politiek incorrecte opmerkingen meer zouden mogen staan. Dat is absoluut niet het geval. Je wilt niet de wolf uit Roodkapje halen, stel je voor. Mijn idee is vooral geweest om het automatisme te bevragen, niet om de canon aan te vallen. Die vormt nu eenmaal onze cultuurgeschiedenis, en die is voor mij heel waardevol. Wat niet wegneemt dat het soms kan helpen om kritisch te kijken naar wat er nu precies staat, hoe dat in die tijd en die specifieke context bedoeld is, of we daar iets mee 'moeten' en zo ja, hoe we dat dan nu het beste zouden kunnen vertalen."

Lotte de Beer: 'Je wilt niet de wolf uit Roodkapje halen'

"In *Il barbiere di Siviglia* hebben we geen syllabe aangepast of weggehaald. Regisseren begint voor mij met het zoeken naar een opening. Je moet een zekere noodzaak voelen om de opera op dit moment en op zo'n manier te brengen, maar dat betekent zeker niet dat je het naar de actualiteit moet halen of er iets radicaals mee doen. Je moet als operaregisseur wel op zoek gaan naar iets dat in jouw optiek relevant is. Van daaruit kan je een visie ontwikkelen waarmee je ontwerpers kunt inspireren, zodat je met het artistieke team dezelfde richting uit gaat."

Het verhaal in *Il barbiere di Siviglia* draait om Rosina. Zij is bepaald geen 'onderdrukte' vrouw?

Lotte: "Rosina wordt door iedereen voorgelogen en bedrogen. Bartolo wil met haar trouwen om een flinke bruidsschat in de wacht te slepen. De graaf doet zich voor als een ander, pas aan het eind ziet ze hem in zijn werkelijke gedaante. En we weten uit *Le nozze di Figaro* wat er terecht komt van het schijnbare happy end. Als je vanuit haar perspectief kijkt, is het één en al gekonkel en gedraai. Maar het klopt dat Rosina wel een van de meest interessante vrouwenrollen in de operageschiedenis is: ze is iedereen te slim af, ze is bepaald geen katje om zonder handschoenen aan te pakken. Vanaf de eerste aria heeft ze de

regie in handen. Ze is een slimme en eigengereide vrouw in een mannenwereld – behalve Berta, de huishoudster van dokter Bartolo, komen er geen vrouwen voor in het stuk. Het is trouwens wel bijzonder dat Rossini, bepaald geen progressieveling, als onderwerp voor zijn opera *Il barbiere di Siviglia* het toneelstuk van Beaumarchais koos. In vergelijking met het oorspronkelijke stuk, is wel flink gesnoeid in het libretto: de allerscherpste kantjes – vooral de politieke context en de subteksten waarin de geest van de Franse Revolutie al duidelijk hoorbaar was – zijn er wel af."

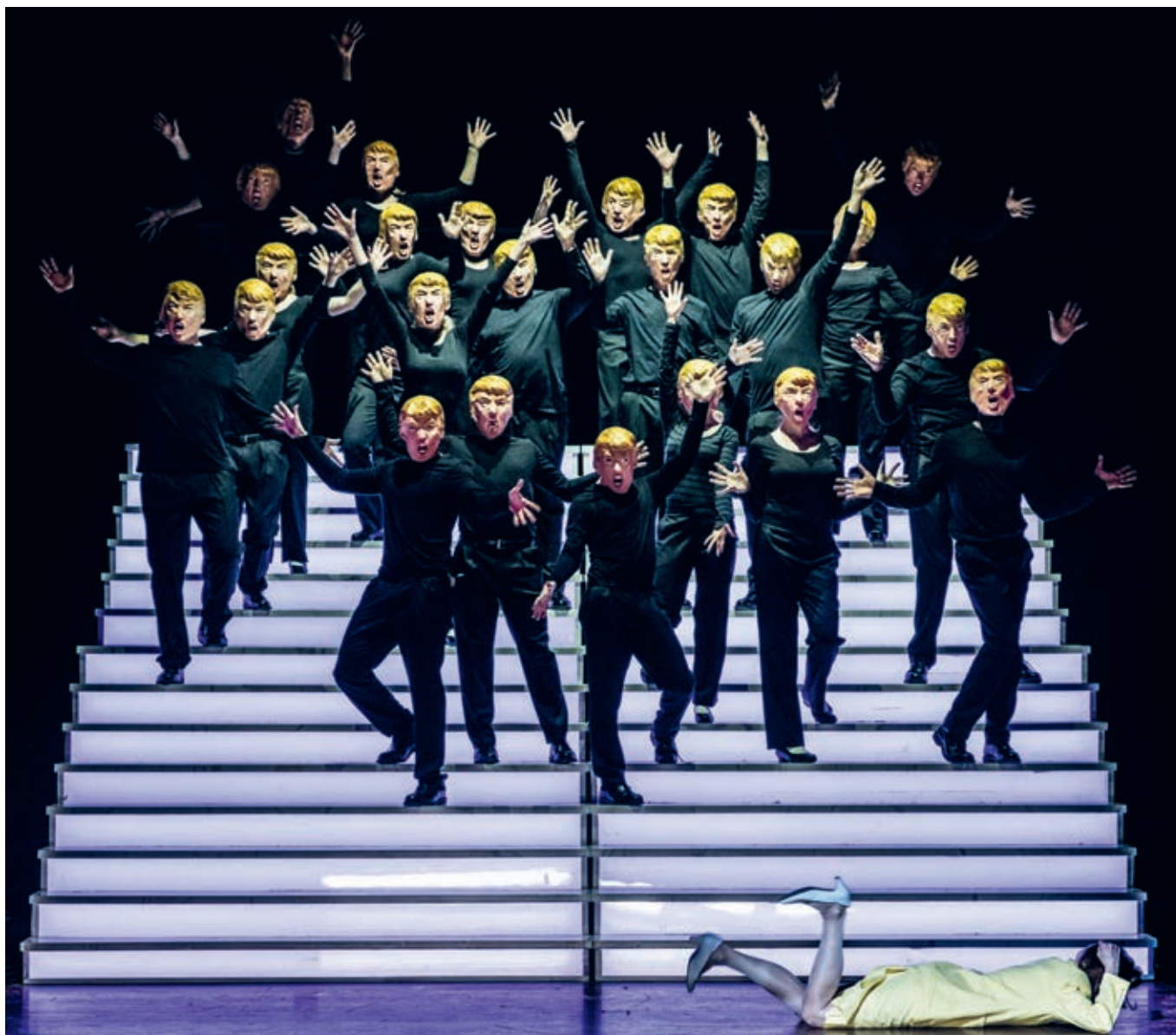
Wat is voor jou de noodzaak om *Il barbiere di Siviglia* nu te brengen?

"Het is door Beaumarchais geschreven als een prikkelend statement over de verhouding tussen de onder- en de bovenlaag van de samenleving én over de rol van de vrouw. In de jaren negentig toen ik op de Theaterschool zat, dacht men dat wij, als westerse samenleving, wel hadden afgerekend met deze thema's. Vrouwenemancipatie was (bijna) voltooid en op nationaal niveau was de verdeling van rijkdom toch in elk geval zo dat wie er voor een dubbeltje geboren werd, via het sociale systeem toch een kwartje kon worden. Nu zien we dagelijks dat dat een illusie was. Een stuk als '*de Barbier*' is daarom weer relevant geworden."

Je werkt voor het eerst samen met ontwerper Julian Crouch voor decor en kostuums?

"Toen ik met Pierre Audi een tijd geleden de mogelijkheden besprak, kwamen we al gauw uit op Crouch. Zijn werk past heel goed bij de humor en lichtheid die ik in de voorstelling wil brengen (zie voor de kostuumontwerpen pagina's 32 en 33). Hij heeft zich duidelijk door de periode van net voor de Franse Revolutie laten inspireren: de esthetiek van de gevestigde orde destijds was er een van overdaad, versieringen en kleurrijke luxe. Het huis van dokter Bartolo is een luxueuze schulp, vol pracht en praal waarin Rosina wordt vastgehouden. Er zijn 20 dansende cupcakes, we hebben een Marie Antoinette op stelten, een lady Liberty, een heel leger dat deels voor paard speelt, hoepelrokken en geweldige verkleedpartijen à la Tim Burton. En fantastische suikerspinnen als kapsels niet te vergeten. Figaro was natuurlijk een barbier en de haarverzorging was destijds niet bepaald hygiënisch te noemen, dus pruiken en verkleedpartijen spelen een grote rol. De tweedeling tussen arm en rijk zal in mijn enscenering duidelijk zichtbaar zijn, bijvoorbeeld bij de kinderen die te midden van de uitbundige vertoning van rijkdom aan het sloven zijn. Ik leg daar verder niet de nadruk op, maar het publiek is intelligent genoeg om de link naar de actualiteit te leggen."

"Voor het lichtontwerp werk ik samen met Alex Brok, een Nederlander van wereldallure. Overall waar ik met hem heb gewerkt, wordt vol bewondering naar zijn werk gekeken."

The New Prince (2017)

Ik ben ook heel blij dat ik Zack Winokur, met wie ik eerder werkte aan *The New Prince*, heb kunnen strikken voor de choreografie. Wij werken op een heel vanzelfsprekende manier samen. Vaak zeggen we hetzelfde op hetzelfde moment en we hebben aan een half woord genoeg."

Tot slot, je bent sinds kort moeder. Hoe moeilijk is het combineren van een carrière als operaregisseur met het moederschap?

Lotte: "Het is vooral heel erg bijzonder en leuk. Natuurlijk is het af en toe lastig om alles te combineren. Maar ik vind dat mijn leven er rijker door is geworden. Opera gaat over emoties. En mijn emoties zijn op alle vlakken dieper geworden, intenser, doorleefder. Dat heeft ongetwijfeld ook impact op mijn werk."

JULIAN CROUCH

—

Julian Crouch maakt als regisseur, ontwerper, schrijver, maker van special effects en docent zowel producties voor theater als voor opera, film en televisie. Hij was betrokken bij een groot aantal theaterproducties bij vooraanstaande opera- en theaterhuizen, waaronder Philip Glass' meesterwerk *Satyagraha*, Jerry Springer: *The Opera*, de Broadway-musical *The Addams Family* (waarmee hij in 2010 zowel de Drama Desk Award als de Outer Critics Circle Award won) en *The Enchanted Island* bij The Metropolitan Opera. Met *Cinderella* (2014) voor Het Nationale Ballet maakte Crouch zijn veelgeprezen balletdebuut. Zie op pagina's 32 en 33 zijn ontwerpen.

Count Almaviva as Don Alonso

Big Marie

The Headless

Figaro

Ragamuffins and Street Urchins

Dancing Heads

Bartolo

Demon

Rosina

Little Marie and her Sheep

Demon

Rosina

Soldiers Of The Guard

Dancing Cupcakes

Basilio

Count Almaviva as Himself

Skeleton

A Soldier and his Mighty Steed

34 ROLLEN IN 35 JAAR

Agnita Menon

Nino Machaidze

Verdi, Rossini, Puccini: de Georgische stersopraan Nino Machaidze draait er haar hand niet voor om. Opera's van alle drie deze Italiaanse componisten zingt ze vlak na elkaar. 'Puristen zeggen dat zangers dat niet kunnen. Ik kan het wel. Als je maar goed voor je stem bent.'

Nino Machaidze won op haar 17de haar eerste zangwedstrijd, met amper 24 jaar stond ze al voor het eerst in de Scala van Milaan, en een jaar later op de Salzburger Festspiele. Rolando Villazón en Plácido Domingo zijn slechts twee van de vele operasterren met wie ze op het toneel heeft gestaan. Ze is getrouwd met een zanger en moeder van een zoontje.

Best of the best

Ze is – tussen vijf *Traviata*'s in Napels door – even in haar vaderland Georgië: "Ik moest op en neer naar Tblisi om het Georgische volkslied te zingen op een parade en ik zong op een Gala in het gloednieuw opgeknapte operahuis van Tblisi. Vanavond neem ik het vliegtuig terug naar Napels voor mijn laatste *La traviata*. Dan reis ik door naar Zuid-Korea waar de repetities starten voor *La bohème*. Om de hele maand augustus in de Arena van Verona de *Barbiere* te zingen, als opmaat voor Amsterdam."

De eerste keer dat Nino Machaidze bij De Nationale Opera zong, was in *Il viaggio a Reims*. "Oh my God, that was something incredible, the best of the best!" Expressieve uitbundigheid is haar niet vreemd. "Het was echt een van de fijnste producties in mijn carrière: alle zangers waren even formidabel. Ik kijk ernaar uit om weer in Amsterdam te zingen."

Gevoel voor humor

De rol van de schalkse Rosina uit *Il barbiere di Siviglia* kent ze nog van lang geleden. "Om precies te zijn mijn halve leven! Ik was 17. Rosina was de tweede rol in mijn carrière. Maar sindsdien heb ik hem nooit meer gezongen." Toch neemt Rosina een bijzondere plaats in haar carrière in: "De virtuoze aria 'Una voce poco fa' uit *Il barbiere* ligt me altijd goed en heeft me door een aantal grote zangwedstrijden heen gesleept... die ik won!

Ook is het hartstikke leuk om een ondeugende slimme jonge vrouw te spelen, die weet wat ze wil. In zo'n rol voel ik me thuis. Ik heb wel honderd keer Gilda uit *Rigoletto* gezongen, ook een jong meisje, maar haar heb ik nooit begrepen. Gilda is naïef, onnadenkend, ze doet alles uit liefde, maar is niet zo heel slim. Onlangs heb ik besloten om even geen Gilda meer te zingen." "Na vele tragische en dramatische rollen is het goed voor de ziel om weer eens een vrolijke opera te zingen, waarin ik een keer niet hoeft te sterven", lacht ze. "Gevoel voor humor is onontbeerlijk bij opera's van Rossini natuurlijk, en *Il barbiere* is zó grappig. Daar hoeft je niet eens naar de humor te zoeken, die komt vanzelf bovendrijven. Bovenal met Ambrogio Maestri – met wie ik al veel opera's heb gezongen, en die deze zomer in Verona ook mijn Bartolo zal zijn – wordt het gieren van begin tot eind, daar kan ik me nu al op verheugen."

De eveneens Italiaanse Davide Luciano (zie p. 37) zal haar als Figaro bijstaan om die wellustige Bartolo van zich af te slaan.

Il viaggio a Reims (2015)

“Rosina en Figaro hebben een goede verstandhouding. Hij is net zo slim en handig als zij. Alles draait om die twee in de opera. Ze weten wat ze willen en het gaat ze lukken. Alle karakters in deze opera zijn zo bijdehand. Allemaal, behalve Bartolo!” lacht ze medelijdend. “Hij is echt een sukkel...”

... dus vergt veel van je. Je hebt een lange adem nodig en een sterke focus, anders word je bedolven onder het orkest. Tot slot moet je de sleutel tot de stijl van Rossini bezitten. Kort samengevat: je hebt coloratuur, legato, techniek, uithoudingsvermogen, projectie en stijl nodig. Dus laten we zeggen: om Rossini te kunnen zingen, moet je een complete artiest zijn... Anders wordt het niets!” Ze besluit met een charmante schaterlach.

‘Mensen denken weleens dat Rossini makkelijker is dan Verdi of Puccini. Nou, echt niet!’

Complete artiest

Wat maakt een zangeres een goede Rossini-zangeres?
Nino slaakt een gillette. En daar begint ze op te sommen: “Eén: Rossini gebruikt veel coloraturen. Die krijg je van de natuur, maar wie hard werkt, kan een hoop bijleren. Naast het coloratuur moet je een heel goed legato hebben, voor mooie lange lijnen. Twee: vergis je niet hoe moeilijk Rossini is; hij verstopt een heleboel noten in elke maat. Mensen denken weleens dat Rossini makkelijker is dan Verdi of Puccini. Nou echt niet! Geloof me: de *Barbiere* en andere Rossini's zijn net zo moeilijk als *La traviata*! Drie: een Rossini-opera duurt lang,

Speciale emotie

Maar wat is dan voor haar zélf het lastigste aan deze razend populaire evergreen?

“Oh, voor mij is dit niet moeilijk: ik heb meer plezier dan moeilijkheden. Voor mij gaat zingen samen met interpreteren, acteren, het publiek een speciale emotie geven. Het allerbelangrijkste waar ik naar zoek is om niet alleen een zanger zijn, maar ook een performer en artiest. Ik hoop dat ik anders ben. Ik wil op niemand lijken.”

*Rossini was pas 24 toen hij *Il barbiere* schreef en er wordt gezegd dat hij er maar een paar dagen over deed. Hoe voelt dat voor zangers, die vaak maanden aan een rol werken?*

“Oh my God, dat is toch ongelooflijk!” roept Nino uit. “Maar... eigenlijk doe ik er zelf ook maar een weekje over om deze rol te leren. Geen máanden. Je moet weten dat ik ieder jaar vijf nieuwe grote rollen aan mijn repertoire toevoeg. Ik ben pas 35 en ik heb al 34 rollen op mijn repertoire staan!” Ze zegt het met trots. “Ik heb gewoon geboft met mijn brein. Daardoor kan ik in een week een hele opera memoriseren.” >>

ONLANGS VERSCHENEN
BENVENUTO CELLINI

★★★★

Trouw

★★★★

de Volkskrant

★★★★

Het Parool

Op het label Naxos is onlangs een registratie van Berlioz' *Benvenuto Cellini* bij De Nationale Opera verschenen. De regie is van de hand van Terry Gilliam, tenor John Osborn vertolkt de titelrol en Sir Mark Elder dirigeert het Rotterdams Philharmonisch Orkest.

Geniet thuis opnieuw van deze fabelachtige productie.

DEZE DVD/BLURAY IS NU TE KOOP BIJ DE WINKEL IN NATIONALE OPERA & BALLET EN VIA DE WEBSHOP

'Een heldenleven is een geraffineerde roman, wonderlijk gelaagd en magistraal geschreven - het zou mij verbazen als er dit jaar nog een sterker debuut dan dat van Persis Bekkering verschijnt.' - Hanna Bervoets

Bestel *Een heldenleven* van Persis Bekkering en nog veel meer via atheneum.nl/dnob

PROMETHEUS

52ste Internationaal
Vocalisten Concours
's-Hertogenbosch
8-15 sept 2018 Theater aan de Parade

juryvoorzitter
Kiri Te Kanawa

philharmonie zuidnederland
Hartmut Haenchen

Masterclass Kiri Te Kanawa
Wo 12 sept | Concertgebouw Amsterdam - Kleine Zaal
Vrij 14 sept | Theater aan de Parade 's-Hertogenbosch

www.ivc.nu

DE NATIONALE OPERA FOTOJAARBOEK

Het Fotojaarboek is een uitgave van de Vrienden van De Nationale Opera die sinds de eerste editie van 1995-1996 niet meer is weg te denken. Want dankzij het Fotojaarboek blijven de prachtige beelden van de producties van De Nationale Opera in tastbare vorm aanwezig.

Het Fotojaarboek 2016-2017 bevat een keur aan fraaie opnamen van de operaproducties van het seizoen 2016-2017, aangevuld met een schat aan gegevens. Dit alles maakt het fotojaarboek tot een onmisbare bron van informatie over de producties van De Nationale Opera.

Verkoopprijs normaal: €20, Vrienden en Operafans: €15
Donateurs vanaf Operaliefhebber gratis af te halen bij de Vriendenbalie of te bestellen via operavrienden@operaballet.nl (€3,90 verzendkosten)

HET FOTOJAARBOEK IS TE KOOP BIJ DE VRIENDENBALIE
EN BIJ DE WINKEL VAN NATIONALE OPERA & BALLET

Ouderwets

Hoe ze in die week te werk gaat: "Gewapend met partituur, een marker en een handvol goede opnames. Meer heb ik niet nodig. Een papieren partituur hè. Geen iPad, apps, of digitale versies. Ik ben super-ouderwets en wil papier tussen mijn vingers voelen. Eerst beluister ik een opname van begin tot eind. Vervolgens leer ik mijn rol aan de piano. Helemaal alleen. *Me and my score*. Aan het eind van de week neem ik met mijn pianist de muziek door. Dan ben ik klaar om naar de repetitie te gaan. Ik heb het niet op collega's die bij de eerste repetitie hun rol niet kennen. Je moet altijd goed voorbereid zijn omdat je dan niet de tijd van anderen inpikt en respect toont voor het team."

Daar werkt ze dan ook erg hard voor, met ijzeren discipline. "Omdat ik zoveel verschillende rollen moet zingen, studeer ik altijd vooruit. Dat is routine. Ook nu! Ik zing deze week *La traviata*, maar ik studeer al voor *La bohème* in Korea. En in Korea ga ik *Il barbière* voor Verona en Amsterdam studeren. Terwijl de anderen in de pauze van de repetitie in de kantine cappuccino drinken, zit ik in mijn kleedkamer mijn volgende rol te leren."

DAVIDE LUCIANO

De titelrol in *Il barbiere di Siviglia* wordt gezongen door de Italiaanse bariton Davide Luciano, die de rol van Figaro inmiddels kan dromen. Alleen al in het afgelopen half jaar zong hij de rol in Turijn, Pesaro en bij de Deutsche Oper in Berlijn, vertelt hij via e-mail.

Wanneer zong je je eerste *Barbiere*?

Bij de Deutsche Oper in Berlijn, in 2012. Ik kende de rol al, maar had 'm nog niet op het podium gezongen. Mijn roldebuut was als last-minute invaller. Ik had maar één dag repetitietijd om de encenering in te studeren en er was voor de voorstelling geen tijd om met het orkest te repeteren. Het was een sprong in het diepe.

Hoe zou je Figaro omschrijven?

Figaro heeft het een en ander meegemaakt op liefdesgebied en is, in tegenstelling tot sommige andere karakters in *Il barbiere*, niet meer naïef. Hij weet hoe de mens in elkaar steekt, met al zijn zwakheden. Hij is erg intelligent en oprecht grappig, zonder platheid.

Heb je een favoriete scène in de opera?

Mijn favoriet is het kwintet in de tweede akte: Figaro leidt Don Bartolo af door hem te scheren zodat Rosina en de als muziekleraar vermomde Almaviva stiekem met elkaar kunnen praten. Het is een scène vol energie en humor. De komische Rossini op z'n best.

Je zingt ook de rol van Figaro in Mozarts *Le nozze di Figaro*. Welke van de twee Figaro's is je favoriet?

Ik heb zelf een voorkeur voor de Rossini-Figaro. Ik vind de muziek prachtig en het karakter sluit beter bij mijn eigen aard aan. De Rossini-Figaro is veel opgewekter en ondeugender dan de meer introverte en getroebleerde Mozart-Figaro.

Wat maakt een goede Rossini-zanger?

Met alleen een flexibele of mooi klinkende stem ben je er niet. Je zangtechniek moet goed in elkaar zitten. Je moet een intelligente zanger zijn en je instrument dramatisch goed kunnen inzetten. Rossini wordt pas écht steengoed als je de muziek zorgvuldig en dynamisch interpreteert.

Laura Roling

HET NATIONALE BALLET PRESENTEERT

THE NEW CLASSICS

Het Nationale Ballet brengt drie internationaal bejubelde 'New Classics' samen, met een focus op twee grootheden van de Amerikaanse 20ste-eeuwse kunst: Jerome Robbins en Leonard Bernstein.

Serenade after Plato's Symposium

–

Choreografie

Alexei Ratmansky

Muziek

Leonard Bernstein

Viool

Noé Inui

Decorontwerp

Jérôme Kaplan

Kostuumontwerp

Jérôme Kaplan

Lichtontwerp

Brad Fields

Dances at a Gathering

–

Choreografie

Jerome Robbins

Muziek

Frédéric Chopin

Kostuumontwerp

Joe Eula

Lichtontwerp

Jennifer Tipton

Piano

Ryoko Kondo

Albena Stoyanova

Chroma

–

Choreografie

Wayne McGregor

Muziek

Joby Talbot

Jack White III (The White Stripes)

Decorontwerp

John Pawson

Kostuumontwerp

Moritz Junge

Lichtontwerp

Lucy Carter

Muzikale begeleiding

Het Balletorkest

o.l.v. Matthew Rowe

Première

11 september 2018

Voorstellingen

15, 16*, 18, 20, 22, 25 september 2018

Nationale Opera & Ballet

20.15/*14.00 uur

Voorstellingsduur

2 uur en 50 minuten, inclusief 2 pauzes van 25 minuten

Inleidingen

Jacq. Algra, Lin van Ellinckhuijsen

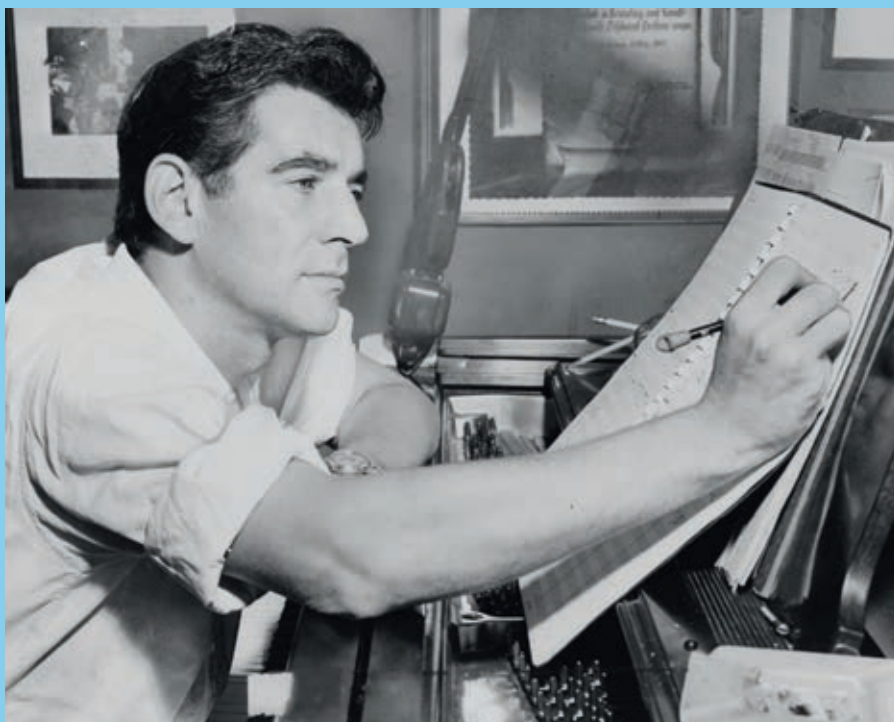
19.30/13.15 uur

Odeonzaal

MUZIKALE DIALOGEN OVER DE LIEFDE

Joke van der Weij

Leonard Bernstein

Toen Leonard Bernstein op 16 oktober 1990 naar zijn laatste rustplaats in Brooklyn werd gereden, kreeg hij een staande ovatie van de mensen in de straat. De bouwvakkers die er aan het werk waren zwaaiden met hun petten naar de begrafenisauto en riepen: 'Goodbye Lenny'. Leonard Bernstein was zeer geliefd. Maar waarschijnlijk applaudisseerde

de man in de straat niet voor de componist van de *Chicester Psalms*, de liederencyclus *Songfest*, *Serenade after Plato's Symposium* of ander werk van de 'serieuze' Bernstein. Voor de meeste Amerikanen was Bernstein vooral de componist van *West Side Story* en de man die op televisie zo goed uit kon leggen waarom moeilijke muziek zo mooi was.

Leonard Bernstein werd in 1918 geboren uit Joods-Russische ouders die tien jaar eerder uit Rusland gevlucht waren. In 1935 ging hij muziek studeren aan Harvard University. De dirigent Dimitri Mitropoulos stimuleerde hem om te gaan dirigeren, net als de componist Aaron Copland. Bernstein had nooit officieel les van hem maar toch noemde hij hem 'zijn enige echte compositieleraar'. Bernstein begon als assistent van Arthur Rodzinsky bij de New York Philharmonic Orchestra. Zijn doorbraak kwam toen hij in 1946 mocht invallen voor een zieke Bruno Walter in Carnegie Hall. Zijn optreden met de New York Philharmonic was een sensatie en omdat het concert op de radio werd uitgezonden was Bernstein ook meteen beroemd in heel Amerika. In 1957 stelde de New York Philharmonic hem aan als vaste dirigent. Al snel begon hij naast zijn dirigentenloopbaan ook successen te oogsten op Broadway met zijn composities.

Masterclasses

Naast al deze bezigheden – hij componeerde ook nog filmmuziek – presenteerde de mediagenieke Bernstein allerlei muziek-gerelateerde programma's op televisie, waaronder zijn aantekelijke masterclasses. In 1969 nam hij ontslag in New York om meer tijd te kunnen besteden aan het componeren, maar hij bleef overal ter wereld muziek dirigeren. Ook zijn politieke betrokkenheid bracht hem op vele plekken. Zo dirigeerde hij op Eerste Kerstdag 1989 in Berlijn het concert met Beethovens *Negende Symfonie* waarmee de val van de Muur gevierd werd. Het 'Ode an die Freude' werd voor de gelegenheid omgedoopt tot 'Ode an die Freiheit.'

'It's really a lovely piece'

Bernsteins populariteit als componist van musicals en van theater- en filmmuziek heeft zijn werk als serieuze componist lange tijd overschaduwed. Zijn muzikale idioom en vooral het publieke succes dat daaruit voortkwam paste slecht bij de aanhangers van de Tweede Weense School die vanaf de jaren '70 de moderne klassieke muziekwereld domineerde. Componisten als Stockhausen, Messiaen, Henze, Birtwistle en Boulez beschouwden zijn composities als te makkelijk en te behaagziek waardoor het verhevene van de muziek uit het oog werd verloren. Te commercieel, dat ook. Bernstein was zelf trouwens de laatste die de theatrale elementen, ook in zijn serieuze muziek, zou willen ontkennen.

Vader-zoon relatie

De opdracht voor *Serenade after Plato's Symposium* kwam van de Koussevitzky Foundation en het stuk werd dan ook opgedragen aan de stichters daarvan, de – intussen overleden – dirigent Serge Koussevitzky en zijn vrouw Nathalie. Koussevitzky had ervoor gezorgd dat de op dat moment nog onbekende Bernstein in 1940 werd toegelaten tot de beroemde zomercursus in Tanglewood en er had zich sindsdien een soort vader-zoon relatie ontwikkeld tussen Bernstein en de oude Rus. Met *Serenade* loste Bernstein tevens een oude belofte in aan zijn vriend, de violist Isaac Stern, om een solostuk voor hem te schrijven. Het stuk voor harp, strijkorkest, cymbaal en soloviool ging op 12 september 1954 in première in Teatro La Fenice in Venetië, gespeeld door het Israel Philharmonic Orchestra en gedirigeerd door Bernstein zelf.

Plato's Symposium

In een introductie schreef Bernstein dat er geen literair programma van toepassing was op *Serenade* behalve dat de compositie was voortgevloeid uit het (opnieuw) lezen van Plato's charmante dialoog. Er zou zelfs sprake van zijn dat hij Plato's dialoog al componerend over zijn compositie heeft 'heengeplakt'. Intussen bestaat *Serenade* wel degelijk uit vijf delen die overeenkomen met vijf figuren (van de zeven) uit Plato's *Symposium*. Dat speelt zich af tijdens een vriendenmaaltijd waarbij alle deelnemers een toespraak houden over het aspect van Eros dat hen het meest aanspreekt. Aan het woord komen gastheer Phaedrus en zijn levensgezel Pausanias, komedieschrijver Aristophanes, de arts Eryximachus, tragedieschrijver Agathon en tenslotte de beroemdste van allemaal, de wijsgeer Socrates die in gesprek gaat met de jonge 'party-crasher' Alcibiades. Elk van de sprekers borduurt voort op de uitgangspunten van de vorige, of spreekt ze juist tegen. De muziek volgt deze procedure zodat een soort aaneenschakeling ontstaat van in elkaar hakende melodieën. Het uitgangspunt is de melodie van de soloviool die aan het begin klinkt en voortdurend en in wisselende vormen weer te voorschijn komt.

Gids

Bernstein, altijd bezorgd dat zijn werk te academisch zou zijn voor de gewone luisteraar, schreef meteen na het voltooien van *Serenade* een 'gids tot beter begrip van het stuk' en koppelde daarin de aard van de toespraken aan de tempi en de sfeer van de muziek.

- *Lento. Allegro marcato.* Phaedrus opent het gastmaal met een lyrische lofzang op Eros, fugatisch in gang gezet door de soloviool. Pausanias vervolgt met een beschrijving van de dualiteit van de minnaar ten opzichte van de beminde, uitgedrukt in een klassieke sonata-allegro, gebaseerd op de fugato in het openingsdeel.

Serenade After Plato's Symposium door het American Ballet Theatre

- ▶ *Allegretto*. Aristophanes speelt hier niet zijn gangbare rol van clown, maar vertelt een sprookje over de mythologie van de liefde. Hij ziet liefde als een menselijke basisbehoefte die vervuld moet worden.
- ▶ *Presto*. De arts Eryximachus oreert over lichamelijke harmonie als een wetenschappelijk model voor de vaste patronen van de liefde. Een extreem kort fugato-scherzo vol humor waarvan het thema correspondeert met dat van het vorige stuk.
- ▶ *Adagio*. Dit is misschien wel de meest aangrijpende toespraak uit het *Symposium*. Agathons lofredes omspant alle krachten, bekeringen en functies van de liefde. Dit gedeelte bestaat uit een eenvoudig lied in drie delen.
- ▶ *Molto tenuto. Allegro molto vivace*. Socrates beschrijft zijn bezoek aan de zieneres Diotima die de liefde ziet als een 'daemon', van geestelijke aard. Dit beeld geeft diepte aan de didactische omschrijvingen die tot nu toe gedaan zijn in een sfeer van vrolijk samenzijn. De muziek bestaat uit een langzame introductie en heeft meer gewicht dan de vorige delen. De beroemde interruptie van Alcibiades en zijn dronken feestvierders komt daarna tot uitdrukking in een allegro.

Bernstein voegde hieraan toe: "Als er een hint van jazz in dit laatste feestelijke gedeelte zit, dan hoop ik niet dat het wordt opgevat als anachronistische Griekse feestmuziek, maar als de natuurlijke uitdrukking van een hedendaagse Amerikaanse componist die beziel is geraakt door de spirit van dat tijdloze diner." Of het nu met een hint van jazz is of niet, in dat laatste stuk is de voorbode van *West Side Story* duidelijk hoorbaar.

Griekse mythologie

In een brief uit 1955 aan zijn vrouw beschreef Bernstein *Serenade after Plato's Symposium* als 'funny modern music'. Maar zo modern is *Serenade* nu ook weer niet. Bernstein greep terug op Copland, Bartok en vooral op een Russische immigranten-collega, Igor Stravinsky, die al met *Oedipus Rex* (1928), gevolgd door *Apollon Musagète* (1929) en *Orpheus* (1947) de klassieke Griekse literatuur en mythologie in muziek had omgezet. Ook andere kunstenaars volgden deze 'mode', zoals Pablo Picasso en George Balanchine. Tijdens een interview in 1986 met zijn toekomstige biograaf Humphrey Barton vertelde hij dat de oorspronkelijke titel van zijn stuk niet *Serenade* was maar *Symposium*. Daar was hij vanaf gebracht omdat mensen het te academisch zouden vinden klinken: "Maar nu heb ik daar spijt van en ik wilde dat ik de titel had gehandhaafd zodat de mensen zouden weten waar het stuk op gebaseerd is. Het is een van Plato's kortste *Dialogen* en het gaat over de liefde. Het bestaat eigenlijk uit zeven 'after dinner speeches' die gehouden worden door Aristophanes, Agathon, Socrates en hemzelf. It's really a love piece."

Eros

In 1990 stierf Bernstein aan de gevolgen van een extravagante levensstijl. In het Concertgebouw stond er altijd iemand klaar achter de deur bovenaan de trap met een sigaret en een glas whisky, zodat hij na elk applaus vlug een trek en een slok kon nemen. Ook was hij een groot liefhebber van eros; de mythe van Aristophanes uit *Symposium* moet hem ook persoonlijk zeer hebben aangesproken. Hij zou maar wat graag als extra gast hebben aangelegd daar bij Phaedrus thuis, met een glas in de hand gloedvol oorerend over liefde en muziek.

TWEE WERELDEN, EEN AMBITIE

Tim de Boer

Els van der Plas en Michiel Pannekoek

Houthoff is sinds januari 2018 hoofdsponsor van Nationale Opera & Ballet. Vakmanschap, creativiteit, durf en betrokkenheid zijn eigenschappen die de organisaties met elkaar delen. Een gesprek met Els van der Plas, directeur Nationale Opera & Ballet, en Michiel Pannekoek, Partner van Houthoff.

Wat betekent dit partnership voor jullie organisaties?

Els: "Als Nationale Opera & Ballet herkennen we ons in de merkeloofte 'Going Beyond' van Houthoff. Voor ons gaat het partnership verder dan een financiële bijdrage van een sponsor. We zien dat de merken goed bij elkaar passen en dat we elkaar op vele gebieden kunnen versterken."

Michiel: "Ik sluit mij geheel aan bij de woorden van Els. Ik heb grote bewondering voor de stappen die Nationale Opera & Ballet de afgelopen decennia heeft gezet. In alle bescheidenheid zie ik daar een parallel met de ontwikkeling van Houthoff. Door het partnership kunnen we elkaar helpen om nog beter te worden."

Waren jullie voorafgaand aan het partnership nieuw voor elkaar of waren jullie al goede bekenden?

Els: "Ik heb vaker met Houthoff gewerkt. Ik ben zelf perfectionistisch en dat heb ik op zeer plezierige wijze ook bij Houthoff ervaren. Als cliënt was ik onder de indruk van de professionaliteit en de bedrijfscultuur van Houthoff. Inmiddels zie ik dat ook terug in het partnership."

Michiel: "Ik ben al langer een groot liefhebber van ballet. In de wereld van ballet hoort Nationale Opera & Ballet tot de absolute wereldtop. Persoonlijk staat de wereld van de opera voor mij iets verder weg. Maar als professional zie ik dat Nationale Opera & Ballet ook daar wereldwijd erkenning verdient en ook krijgt, omdat zij het voortouw neemt met innovatieve internationale coproducties."

Nederland is een klein land. Hoe kun je dan toch wereldwijd relevant zijn?

Els: "Nationale Opera & Ballet is een relatief jonge organisatie met een indrukwekkende geschiedenis. Met De Nationale Opera hebben we de wereldtop bereikt door continue kwaliteit te bieden, innovatie te stimuleren en vanuit bescheidenheid ook grootsheid uit te stralen. Met passie en vasthoudendheid zijn Pierre Audi en zijn team altijd op zoek naar kwaliteit en vernieuwing. We spelen qua budget in de midden-league, maar artistiek staan we aan de top. Grote operahuizen hebben de neiging om hun volledige budget uit te geven aan topsterren. Audi heeft niet alleen aandacht voor de kwaliteit van grote én kleine rollen, maar ook van die van dirigenten, ontwerpers, regisseurs etc. waardoor de prestatie van het hele team op een hoger niveau komt."

Het Nationale Ballet heeft met de drie wereldvermaarde choreografen Rudi van Dantzig, Toer van Schayk en Hans van Manen (inter)nationale geschiedenis geschreven. Ted Brandsen heeft het gezelschap de afgelopen jaren op onnavolgbare wijze aan de top gebracht door de fantastische choreografen die hij aantrekt en de vernieuwende impulsen die hij geeft, ook aan zijn eigen balletten.

Door de jaren heen hebben we niet alleen onszelf ontwikkeld maar hebben we ook mogen bijdragen aan het ontstaan van een cultureel klimaat in Amsterdam waar talent zich thuis voelt. We zijn als het ware samen met het publiek opgegroeid. Daarbij hebben we een nationale verantwoordelijkheid. We zijn er niet alleen voor Amsterdam, maar voor het hele land. Internationaal werken we met grote huizen zoals de Met in New York, de Scala in Milaan, Opéra national de Paris, The Royal Ballet (Londen) en San Francisco Ballet. Coproducties zijn steeds belangrijker, ook voor de internationale positionering. Samenwerking in internationaal verband is essentieel als je de top wilt bereiken."

Michiel: "Ook Houthoff is een relatief jonge organisatie met

een grote geschiedenis. Na de fusie van Houthoff en Buruma in 1999 zijn we gestaag gegroeid zowel in omvang als in kwaliteit. Wat Els opmerkt over internationaal samenwerken spreekt mij erg aan. Een substantieel deel van onze omzet komt inmiddels uit het buitenland. Dat kan alleen als buitenlandse kantoren ons vertrouwen. Daarom leveren wij altijd de hoogste kwaliteit en investeren wij veel in relaties met andere topkantoren. Ook bij ons geldt dat het niet gaat om die ene topspeler. Het gaat om de prestatie van het gehele team."

Wat mogen we van het nieuwe seizoen verwachten?

Els: "De Nationale Opera opent met *Die Zauberflöte* van Mozart in de regie van Simon McBurney. Daarna volgt een nieuwe *Il barbiere di Siviglia* van Rossini in regie van de Nederlandse Lotte de Beer, met decors en kostuums van het fameuze multitalent Julian Crouch. Met *Porgy and Bess* van George Gershwin openen we in 2019, een coproductie met de Met in New York en English National Opera. Later in het seizoen is onder veel meer de fenomenale productie van Puccini's *Madama Butterfly* te zien. In juni 2019 sluiten we het seizoen af met een project van ongekeerde omvang, *aus LICHT*, gebaseerd op het meesterwerk van Karlheinz Stockhausen. De marathon, ontwikkeld met het Koninklijk Conservatorium en het Holland Festival, wordt een 'once in a lifetime experience'.

Bij Het Nationale Ballet staan dit seizoen enkele van de grootste choreografen ter wereld centraal. Een van de recente successen van Het Nationale Ballet is het meeslepene dansdrama *La Dame aux Camélias*, een melancholisch ballet van John Neumeier over een onmogelijke liefde. *Cinderella*, een eigentijds en filmisch balletspektakel van choreograaf Christopher Wheeldon, komt terug. Het is een belevenis vol humor, virtueuze dans en met een fikse dosis magie. Verder presenteert Het Nationale Ballet de wereldpremière van *Requiem* van David Dawson, Associate Artist bij Het Nationale Ballet. Hij is een van de meest gevraagde choreografen van dit moment."

HOUTHOFF

Die Zauberflöte (2015)

HEIT
HEIT

HOLLAND
OPERA

ZAUBERFLÖTE REQUIEM

WERKSPPOORKATHEDRAAL UTRECHT

21 AUG T/M 8 SEPT

MEER

...WETEN

Inleidingen bij alle voorstellingen

Drie kwartier voor aanvang van elke voorstelling vindt een inleiding plaats. Deskundigen op het gebied van opera en ballet geven achtergrondinformatie en vertellen interessante details die uw theaterbezoek kunnen verdiepen.

Een verkorte versie van de inleidingen is te beluisteren via onze website.

Toegang gratis in combinatie met een geldig plaatsbewijs.

...ZIEN

Rondleidingen

Een rondleiding biedt een unieke kans om een kijkje achter de schermen te nemen. Een gids leidt u langs het toneel waar van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat wordt gewerkt en langs de balletstudio's waar de dansers repeteren. U brengt een bezoek aan het 'achtertoneel' met alle technische faciliteiten en kunt naar binnen blikken in onze kostuumateliers. Er zijn verschillende rondleidingen beschikbaar, voor jong en oud. Zie voor de mogelijkheden: operaballet.nl/rondleidingen

...BELEVEN

Foyeravond

Il barbiere di Siviglia

Hoe gaat de jonge regisseur Lotte de Beer deze operaklassieker te lijf? Waar gaat het verhaal over, en wat vertelt deze opera ons over onze tijd? U hoort het tijdens deze avond in de foyer van Nationale Opera & Ballet, met diverse korte voordrachten en natuurlijk ook met enkele van de mooiste aria's uit Rossini's opera.

Maandag 29 oktober 2018,
20.30 uur

Nederlands
Philharmonisch
Orkest

Nederlands
Kamerorkest

Het orkest van De Nationale Opera in Het Concertgebouw

Kaarten vanaf € 24 inclusief drankjes

Rachmaninoff

Pianoconcert 2

za 15, zo 16 september

Nederlands
Philharmonisch Orkest

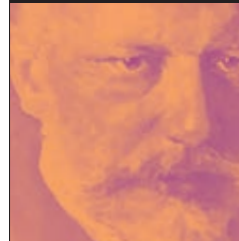

Tsjaikovski

Souvenir de Florence

za 6, zo 7 oktober

Nederlands
Kamerorkest

Dvořák

Vioolconcert

za 13, ma 15 oktober

Nederlands
Philharmonisch Orkest

Prokofjev

Delen uit 'Romeo en Julia'

za 27, ma 29 oktober

Nederlands
Philharmonisch Orkest

Zemlinsky

Die Seejungfrau

za 10, zo 11 november

Nederlands
Philharmonisch Orkest

Britten

Simple Symphony

za 1, ma 3 december

Nederlands
Kamerorkest

Volledig programma en
tickets www.orkest.nl

Yakult

www.orkest.nl

★STAATSOPERA van TATARSTAN★

TSJAIKOVSKI'S

Poëtische
OPERA

O.a.
ZAANDAM
Zaantheater
27 MRT 2019

EUGEN JEVGENI
ONEGIN

RUSSISCH GEZONGEN | NEDERLANDSE BOVENTITELING

26 MRT t/m 6 APR 2019

PUCCINI'S

Melodramatische
OPERA

O.a.
AMSTERDAM
De Meervaart
14 OKT 2018

TOSCA

ITALIAANS GEZONGEN | NEDERLANDSE BOVENTITELING

9 OKT t/m 11 NOV 2018

ROSSINI'S

Intrigerende
OPERA

O.a.
ROTTERDAM
Nieuwe Luxor Theater
20 MRT 2019

DE **BARBIER
VAN SEVILLA**

ITALIAANS GEZONGEN | NEDERLANDSE BOVENTITELING

28 FEB t/m 24 MRT 2019

Al **25** theaterseizoenen lang te zien in de Nederlandse theaters!

operaklassiekers.nl

NDRLNDSE
REIS OPERA

TOSCA

GIACOMO PUCCINI

Liefde, lust en politieke intriges buitelen over elkaar heen in het leven van de temperamentvolle zangeres Floria Tosca. Wanneer haar geliefde Mario gevangen genomen wordt door de sadistische politiechef Scarpia, neemt Floria manmoedig haar lot in eigen handen...

REISOPERA.NL

13 OKTOBER-13 NOVEMBER IN DE THEATERS

JONG

FAMILIEMATINEES

Gedurende het seizoen organiseert Nationale Opera & Ballet allerlei activiteiten speciaal voor kinderen en families, zoals jeugdvoorstellingen, workshops en rondleidingen. Maar ook sommige van onze 'volwassen' opera's en balletten zijn zeer toegankelijk voor jong publiek.

Kinderen en (groot-)ouders kunnen deze voorstellingen optimaal beleven tijdens de zogeheten familiematinees. Uit het programma van het nieuwe seizoen hebben we vier voorstellingen geselecteerd die we op een aantal zondagmiddagen laten voorafgaan door een interactieve inleiding voor de hele familie. Het verhaal wordt op toegankelijke wijze uitgelegd en de kinderen leren een lied of dans aan, afkomstig uit de voorstelling. Een ideale manier om met het hele gezin naar de opera of het ballet te gaan!

Dit zijn de familiematinees van het komende seizoen:

opera

IL BARBIERE DI SIVIGLIA (8+)

De jonge Nederlandse regisseur Lotte de Beer benadrukt de onstuimige en rebelse kanten van deze geliefde opera van Rossini. (Zie ook blz. 28 voor meer informatie over deze productie)

zondag 18, 25 november,
zondag 2 december 2018

opera

PORGY AND BESS (10+)

Velen kennen de jazz-hits uit *Porgy and Bess*, zoals 'Summertime' of 'It Ain't Necessarily So'. Gershwins opera is dit seizoen voor het eerst te zien bij De Nationale Opera.

zondag 20, 27 januari 2019

ballet

CINDERELLA (8+)

Het sprookje van Assepoester als eigentijds en filmisch balletspektakel. Een belevenis vol humor en virtueuze dans.

zondag 23, 30 december
2018

ballet

HET ZWANENMEER (10+)

Het 'ballet der balletten' over de prinses die in een zwaan veranderd is. Deze versie, van Rudi van Dantzig en Toer van Schayk, behoort volgens velen tot de mooiste zwanenmeren wereldwijd.

zondag 24, 31 maart,
zondag 12 mei 2019

DIE ZAUBERFLÖTE VOOR JONGEREN

Aan het einde van *Die Zauberflöte* zet de oude generatie een stap terug: de toekomst is aan de jeugd. Geen betere opera dus voor een speciaal evenement voor jongeren. Onder de titel Operafliert XL stellen we de voorpremière exclusief open voor jongeren tot 35 jaar oud. Zie ook blz. 8 voor meer informatie over deze productie.

dinsdag 4 september 2018 – 19.30 uur

DE KLEINE GROTE KIST

Het betoverende dansavontuur voor kinderen van 4 tot 6 jaar komt weer terug! Een ideale kennismaking met klassiek en hedendaags ballet.

19 oktober – 4 november 2018

OP DE HOOGTE BLIJVEN?

Meld u aan voor de familienieuwsbrief van Nationale Opera & Ballet via operaballet.nl/familienieuwsbrief

TE KOOP IN DE WINKEL

DIE ZAUBERFLÖTE

DVD €34,95

Dirigent
Marc Albrecht

Regie
Simon McBurney

Solisten
Christina Landshamer,
Thomas Oliemans,
Maximilian Schmitt

Orkest
Nederlands
Kamerorkest

Gezelschap
De Nationale Opera

Label
Opus Arte

Opname
2012

JENŮFA

DVD - €29,95

Dirigent
Ivor Bolton

Regie
Stéphane
Braunschweig

Solisten
Amanda Roocroft,
Deborah Polaski,
Mette Ejsing e.a.

Orkest
Orkest van Teatro

Real Madrid
Koor
Koor van Teatro Real
Madrid

Gezelschap
Teatro Real Madrid

Label
Opus Arte

Uitgave
2009

CHROMA

DVD - €29,95

Titel
*Three Ballets by
Wayne McGregor*

Gezelschap
The Royal Ballet

Muziek
Joby Talbot & Jack
White III, Max Richter,
Kaija Saariaho

Orkest
Orchestra of the
Royal Opera House,
Max Richter Quintet

Label
Opus Arte

Uitgave
2011

DIE ZAUBERFLÖTE

CD - €14,95

Dirigent
Nikolaus Harnoncourt

Solisten
Hans Peter Blochwitz,
Barbara Bonney,
Edita Gruberova

Orkest
Chor und Mozart-
orchester des
Opernhauses Zürich

Label
Warner Classics

Opname
1987

BERNSTEINS SERENADE AFTER PLATO'S SYMPOSIUM

CD - €24,95

Dirigent
Jiří Malát,
Christian Vasquez

Solisten
Liza Ferschtman
(viool)

Orkest
Prague Symphony
Orchestra,

Het Gelders Orkest

Label
Challenge Classics

Uitgave
2018

Deze cd bevat tevens
een opname van
Korngolds Viool-
concert, Op. 35

LA DAME AUX CAMÉLIAS

DVD - €39,95

Dirigent
Michael
Schmidtsdorff

Solisten
Stéphane Bullion,
Eve Grinsztajn

Orkest
l'Orchestre de l'Opéra
national de Paris

Label
Opus Arte

Uitgave
2009

COLOFON

Odeon is het Oudgriekse woord voor een aan muziek en poëzie gewijd gebouw. In de 16de eeuw ontstond uit de combinatie van muziek en poëzie het genre opera, in de 20ste eeuw het muziektheater zoals wij dat vandaag de dag trachten vorm te geven.

Odeon

Magazine van De Nationale Opera
Jaargang 29
Nummer 111, 2018
ISBN: 0926-0684
Oplage 25.000 exemplaren
Uitgave van de afdeling Marketing,
Communicatie en Verkoop van
Nationale Opera & Ballet
Waterlooplein 22, 1011 PG Amsterdam.
Telefoon 020 551 8117
E-mail info@operaballet.nl
Advertenties a.daly@operaballet.nl
Abonnementen 020 625 5455
Internet operaballet.nl

Rechthebbenden die menen aan deze uitgave aanspraken te kunnen ontlenen, wordt verzocht contact op te nemen met de uitgever. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Hoofredactie

Sandra Eikelenboom

Redactie

Margriet Prinssen
Laura Roling
Frits Vliegthart

Fotografie

Cover en overige campagnebeelden:
Petrovsky&Ramone; p. 4,6 Altin Kaftira; p. 9 (portret Antonello Manacorda); Nikolaj Lund; p. 10 Hans van den Bogaard; p. 11 (portret Maarten Koningsberger); Paul Koeleman; p. 12 Clärchen & Matthias Baus; p. 14-15 Hans van den Bogaard; p. 17 Hans van den Bogaard; p. 22 (portret Tomáš Netopil); Marco Borggreve; p. 25 (portret Hanna Schwarz); Monika Rittershaus; p. 29 (portret Lotte de Beer); Aviya Wyse; p. 31 Marco Borggreve; p. 32-33 illustraties Julian Crouch; p. 34 (portret Nino Machaidze); Wilson Santinell; p. 36 Clärchen&Matthias Baus; p. 37 (portret Davide Luciano); Bettina Stöß; p. 39 (portret Leonard Bernstein); Al Ravenna; p. 41 Marty Sohl; p. 42 Altin Kaftira; p. 44-45 Hans van den Bogaard; p. 52 Frank Lunenburg.

Basisontwerp

Lesley Moore

Opmaak

Bibi de Bruijn

Productie

Sander van der Duin

Druk

MullerVisual

ALGEMENE INFORMATIE

Start kaartverkoop

De kaarten voor de operavoorstellingen in seizoen 2018-2019 gaan op verschillende data in de verkoop.

- Reeds in de verkoop zijn: *Die Zauberflöte*, *Jenůfa*, *Il barbiere di Siviglia* en *Oedipe*
- Op zaterdag 1 september om 12.00 uur gaat in de verkoop: *aus Licht*
- Op dinsdag 11 september 2018 om 12.00 uur gaan in de verkoop: *Porgy and Bess*, *Juditha Triumphans* en *Tannhäuser*
- Op dinsdag 16 oktober 2018 om 12.00 uur gaan in de verkoop: OFF 2019: *Girls of the Golden West*, *Caruso a Cuba*, *Fin de partie*, *The Second Violinist*
- Op dinsdag 15 januari 2019 om 12.00 uur gaan in de verkoop: *Madama Butterfly*, *Pelléas et Mélisande*

U kunt kaarten kopen:

- online via operaballet.nl;
- bij de kassa van Nationale Opera & Ballet Amstel 3, Amsterdam, 020 6255 455.
Openingstijden: maandag t/m vrijdag 12.00-18.00 uur of aanvang voorstelling; zaterdag, zon- en feestdagen 12.00-15.00 uur of aanvang voorstelling; zon- en feestdagen zonder voorstelling gesloten.

Variabele prijzen

Bij alle voorstellingen hanteren we een systeem van olopende toegangsprijzen. Naarmate de premièredatum dichterbij komt, kan de toegangsprijs stijgen.

Uitverkocht?

Bij uitverkochte voorstellingen kunt u vanaf een uur vóór aanvang een volgnummer afhalen bij de kassa. Vanaf een halfuur vóór aanvang worden niet-afgehaalde kaarten te koop aangeboden. Per volgnummer kunt u maximaal twee kaarten voor de betreffende voorstelling kopen.

Inleidingen

Alle voorstellingen worden voorafgegaan door een gratis inleiding. Aanvang: 45 minuten voor aanvang van de voorstelling. Lengte: 30 minuten. In Nationale Opera & Ballet zijn de inleidingen in de Odeonzaal op niveau -01.

Openbaar vervoer

Vanaf Amsterdam Centraal Station of Amsterdam Amstel brengt de metro u in een paar minuten naar halte Waterlooplein. Ook tramlijn 14 stopt pal voor de deur: halte Waterlooplein.

Parkeren bij Nationale Opera & Ballet

Parkeerruimte in de nabijheid van Nationale Opera & Ballet is schaars, zeker 's avonds. Het vinden van een parkeerplaats kan tijdrovend zijn. Houd er rekening mee dat na aanvang van de voorstelling geen toegang meer tot de voorstelling kan worden verleend.

Gratis verkrijgbaar

Odeon is gratis verkrijgbaar in Nationale Opera & Ballet. Abonnementhouders van De Nationale Opera krijgen *Odeon* gratis thuisgestuurd. Wilt u *Odeon* ook ontvangen? Voor € 15 ontvangt u alle vier nummers van het betreffende seizoen thuis. Losse nummers kosten € 4 incl. porto per stuk. Geef uw naam, adres, postcode en woonplaats op per (brief)kaart, e-mail of telefonisch. Voor de contactgegevens, zie colofon.

STUDENTENKORTING BIJ NATIONALE OPERA & BALLET

Als student bezoek je bij Nationale Opera & Ballet al een voorstelling voor slechts € 17, ongeacht welke rang je bestelt. Bestel elke dag vanaf 13.00 uur je tickets gewoon online via onze site. Nationale Opera & Ballet is een van de beste plekken ter wereld om opera en ballet te zien. In het theater in hartje Amsterdam zie je grote klassiekers en verrassend nieuw werk. Kijk voor meer informatie op: operaballet.nl/studenten

NATIONALE OPERA & BALLET

Op dinsdag
12.30 - 13.00 uur
foyer
toegang gratis

LUNCHCONCERTEN

2018

-

11 SEPTEMBER

Polly Leech - mezzosopraan
Erik García - piano
Concert i.s.m.
De Nationale Opera Studio

18 SEPTEMBER

Martin Mkhize - bariton
Erik García - piano
Concert i.s.m.
De Nationale Opera Studio

25 SEPTEMBER

Julietta Aleksanyan - sopraan
Erik García - piano
Concert i.s.m.
De Nationale Opera Studio

2 OKTOBER

Cody Quattlebaum - bas-bariton
Erik García - piano
Concert i.s.m.
De Nationale Opera Studio

9 OKTOBER

Lucas van Lierop - tenor
Erik García - piano
Concert i.s.m.
De Nationale Opera Studio
Aansluitend rondleiding mogelijk

16 OKTOBER

Gloria Giurgola - sopraan
Erik García - piano
Concert i.s.m.
De Nationale Opera Studio

23 OKTOBER

Mahler, Debussy en Tsjaikovski
Robert Kops - tenor
Ad Broeksteeg - piano
Aansluitend rondleiding mogelijk

30 oktober

Jaap Sletterink - bas
NN - piano

6 NOVEMBER

Myroslav Skoryk
Oleksandra Lenyshyn - sopraan
Oresta Lenyshyn - viool
Brian Fieldhouse - piano
Aansluitend rondleiding mogelijk

13 NOVEMBER

Concert i.s.m.
De Nationale Opera Studio

20 NOVEMBER

Berlioz e.a.
Vocaal programma
i.s.m. Studio32

27 NOVEMBER

**Brahms, Jenner,
Herzogenberg en Ned Rorem**
Damask Vocal Quartet:
Katharine Dain - sopraan
Marine Fribourg - mezzosopraan
Drew Santini - bariton
Guy Cutting - bas
Flore Merlin - piano

4 DECEMBER

Concert i.s.m.
Dutch National Opera Academy
Aansluitend rondleiding mogelijk

Nederlands
Philharmonisch
Orkest

Nederlands
Kamerorkest